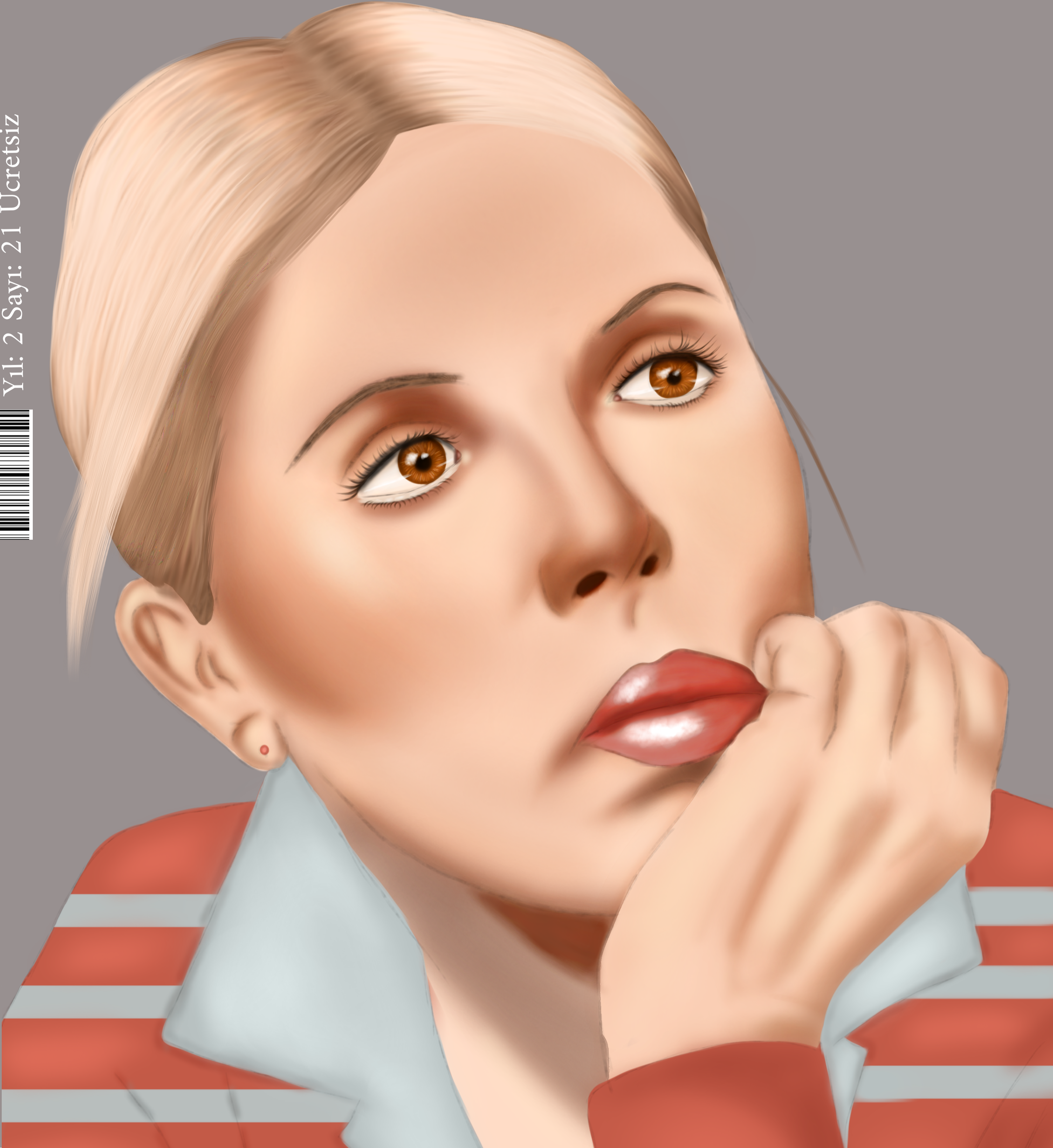

Yazı-Yorum

Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi

21. Sayı

2020 Şubat
Yıl: 2 Sayı: 21 Ücretsiz

YAZI-YORUMDAKİLER

Fırat Işıkgil
Ötekilerin Öyküleri; Parasız Yatılı

İlknur Demir
Füruzan'dan Tarihe Bir Not, Kırk Yedi'liler

Neslihan Yiğitler
Acelen Ne? Bekle Redife

Özlem Kazancıoğlu
Savaşın Ortasında Filizlenen Aşk

YAZAR & KİTAP İNCELEME

Sevde Gül Kocalar
Sabahattin Kudret Aksal Ve Öykücülüğü

Nur Yüksel Öztürk
Victor Hugo'nun Empatisi; Bir İdam Mahkumunun Son Günü

Hatice Hamarat
Edebiyatımızın Gizli Kalmış Kahramanı Vüs'at O. Bener

Mikro Öykü

Aynur Türk | Burada Ne İşim Var

Emrah Omah | Babam Ve Hayallerim

Hicret Birik | Gen

ÖYKÜ

Büşra Canbaz | Pencere Önü Hayat

Gizem Kılınç Kuruoğlu | Biraz Eksik Kızıl

İlknur Kıvrak | Tütün Çiçeği

Batuhan Kara | Salanan Adam

FİLM İNCELEME

Handan Kılıç | Haysiyet Kolonisi

ÇOCUK EDEBİYATI

Nazan Taştan Yapıcı
Okunması Gereken On Çocuk Kitabı

ŞİİR

Beyza Büşra Erol | Ruhumu Kaybettim

Fatma Sebahat Yılmaz | Gecenin Sabahında

Reşit Kayar | İnziva

Cabir Özyıldız | Gece Ve Kadın

Bahar Öztürk | Boynu Atlas'ın

Hamide Gür Çatak | Gam

ÇİZER

Şara Nur Yaşar

RÖPORTAJ
Barış İnce

Yazı-Yorum Dergi

Genel Yayın Yönetmeni

Zeynep Eşin

Yayın Kurulu

Hatice Hamarat

Evren Erbatur

İlknur Demir

Yazı İşleri

Fatih Eşin

Kapak İllüstrasyon

Şara Nur Yaşar

Pdf Tasarım

Aydın Yaşar

Sosyal Medya

Deniz Eşin

Reklam Halkla İlişkiler

info@yazi-yorum.net

YAZARLAR

Emre Erbatur

Beyza Büşra Erol

Sevde Gül Kocalar

Fırat Işıkgil

Nur Yüksel Öztürk

İlknur Demir

Ömer Kaya

Özlem Kazancıoğlu

Büşra Canbaz

Neslihan Yiğitler

Nazan Taştan Yapıcı

Fırat Işıkgil

Ötekilerin Öyküleri, Parasız Yatılı

Konular farklı da olsa hep 'öteki'leri anlatıyor Füzuzan Parasız Yatılı'da. Öteli çocuklar ise öykülerin odağında genelde. Dışlanan, sömürülen, istismar edilen, anne ve babalarını hiç görmemiş çocuklar. Ön sıralarda oturmayı hak etmediklerini düşündükleri için arka sıralarda oturan belki. Daha çocuk olamadan bir yönüyle büyümeye mecbur kalmış olanlar...Anlatımda detaylarla ilmek ilmek örülen gerçekçilik ise yaşananların tüm yalınlığı ile gözümüzün önünde canlanmasına sebep oluyor. Gerçekçi motifler öykünün bütünsel örgüsüne estetik katkı yapan ince tığ işçiliği adeta. İnce parmaklara sahip bir kadın yazarın hassasiyeti ile yapılmış zarif edebiyat işçiliği...

Asıl adı Feruze Çerçi olan yazar 29 Ekim 1935 doğumlu. 1956-1957 yıllarında yazmaya başladığı hikayelerini çeşitli edebiyat dergilerinde yayımlattıktan sonra ilk kitabı Parasız Yatılı ile 1972 yılında Sait Faik Hikaye Armağanı'nı kazanır. Bir söyleşisinde edebiyat dünyasına son derece hızlı ve etkili bir giriş yapmasını sağlayan kitabını yazarlık serüveninin en ciddi adımı olarak gördüğünü ifade eder. Devlet de aynı isimle bir sınav yaptığı için karışıklık olmasını engellemek için yayınevi kitabı farklı bir isimle basmak istemişse de Füzuzan bu teklifi kabul etmez. Kitaba adını veren öyküde sefalet içinde yaşayan anne ve kızının sıkıntılı hayatı işlenir. Kız Parasız Yatılı Sınavı'na girecektir. Annesi geleceğe dair umutludur.

Kitapta bulunan on iki öykünün üçü anlatım biçimi ve yapı yönüyle diğerlerinden farklı. Kitabın başında bulunan bu üç öyküde uzamsal kaymalar sonucunda zaman ve mekan bütünlüğü neredeyse yok. Özellikle "Sabah Eskimişliğin" ve "Özgürlük Atları" isimli ilk iki öyküde bu durum daha baskın. Satırlar zihnimizin derinliklerini kitabın diğer dokuz öyküsüne hazırlarcasına bir imge bombardımanına tutuyor adeta. Bilinç akışı tekniği ile yazılmış diyebileceğimiz bu iki öyküde kurgu yok denecek kadar zayıf olduğundan duygu yoğunluğu çok fazla değil. "Munip Bey'in Günlüğü" isimli öyküde de yine bir bütünlük yok.

Her günün başına tarih yazıldığı için uzamsal kaymalar bir anlamda kimliklendirilmiş diyebiliriz. Munip Bey'in sürekli soğuklardan şikayet ediyor olması ve ocak ayında yazmaya başladığı günlüğün başına "Muş. Kış şiddetlendi" yazması bilinçaltımıza bir çentik atıyor ve sözünü ettiğimiz imge bombardımanın bir parçası haline geliyor adeta. Sonraki öykülerin birinde evde besleme olarak yetiştirilen Servet'in çileli hayatını okurken onun genç yaşında üç yıl yapayalnız bırakıldığı bir konakta soğuk kış aylarının etkisi ile nasıl hasta olduğunu okuyoruz ve Munip Bey'den aklımızda kalan kış ayı çilesinin etkisi ile Servet'in yaşadığı zorlukları daha derinden hissediyoruz. Yazar öykünün başka bir yerinde Munip Bey'in Günlükleri öyküsü ile zihnimize adeta bir buz sarkıtı gibi sapladığı ocak ayı soğuğunu bu defa kendi savını güçlendirmek için bir zıt-kutup olarak kullanıyor. Buna göre öykünün bir yerinde Servet konaktaki güzel günlerinden bahsediyor. Çileli yılları başlamadan onca son derece mutlu olduğu günlerinden. Ocak ayı soğuğunun onu yıldırmadığını şu şekilde anlatıyor:

"Yirmi yaş sularında mıydım, kanunisaninin (Ocak ayı) en koyup kopardığı günlerde? Yanaklarım al al, sırtımda bir pazen giyim fir fir dönerdim koca konakta."

Diğer dokuz öyküde ise buz gibi gerçekliği ile içimizi ürperten çocuk acıları edebi birer gövde kazanarak kanlı canlı çıkıyor karşımıza. Bu kısımda öteki haline gelmiş çocukların (çoğunlukla kız çocuğu) fakirliğini ve ikincileştirilmişliğini anlatırken Füzüzan yoksul-varsıl kutuplaşmasını kullanıyor çoğunlukla. "Taşralı" öyküsünde kutuplaşmanın yoksul kısmını taşralı kız ve annesi temsil ediyor örneğin. Varsıl kısmını ise teyzesi. "Piyano Çalabilmek" ve "Edirne'nin Köprüleri" öykülerinde ise göç teması işleniyor. İki öyküde de odakta bir çocuk var. Ve hikayeyi bize onlar anlatıyor. "Nehir", "Parasız Yatılı", "Yaz Geldi" ve "İskele Parklarında" öykülerinde ise anne-babadan birine ya da ikisine çeşitli sebeplerle sahip olmayan çocuklar çıkıyor sahneye. "Su Ustası Miraç" ta evdeki hizmetçiyi ezdirmemeye çalışan Vedat'la annesinin çatışmasını, "Haraç"ta ise çocuk yaşta zengin bir konağa besleme olarak bırakılan Servet'in başından geçen acı olayları okuyoruz.

Göç, I.Dünya Savaşı gibi kimi toplumsal olayları işlese de öykülerin didaktik yönü ağır basmıyor. Örneğin tarihsel, kültürel atıflar az. Toplumsal gerçekçi yazarlarımız olan

Kerim Korcan ya da Yaşar Kemal gibi yazarların kimi eserlerinin hareket noktası ağalık düzeni ile onların karşısında duranların mücadelesidir. Füzüzan'ın gerçekçiliğinde ise ağalık düzeninin yerini varsıllar almıştır diyebiliriz. Ancak varlıklılara karşı bir mücadeleden ziyade yoksulların bu kutuplaşma sonucunda düştükleri durumdan bahsediliyor daha çok. Gerçekçiliği ise varoluşçu bir zemine oturtmak gibi bir gayesi yok yazarın. Esasında zaman zaman varlığından utanç duyduğunu anladığımız bu çocukların anlatıldığı öyküler Albert Camus'un o yıllarda edebiyat dünyasında ses getiren 'absürd'ü için son derece verimli bir tematik kaynak. İlaveten kimi öykülerde edebiyatımızda Ahmet Hamdi Tanpınar başta olmak üzere bir çok yazarımızı etkileyen Bergson Felsefesi için son derece müsait zaman dilimleri var. (Haraç öyküsünde zavallı besleme Servet'in dev ve bomboş konakta üç yıl hapis hayatı yaşaması mesela.) Ancak yazarın bunları altyapı oluşturmak için kullanmadığını görüyoruz. Modern yazarlarımızdan örneğin Nermin Yıldırım'ın ya da Alman yazar Stefan Zweig'in kimi eserlerinde gördüğümüz psikanalize dayalı kişilik örüntüsü oluşturmayı da onun Parasız Yatılı öykülerinde görmüyoruz. (Psikolojik unsurlara istisnai bir örnek olarak "Haraç" öyküsündeki konak aşçısı Şehime Hanım gösterilebilir. Herkesi kötüleyen, kusur bulan Şehime Hanım'ın tavrı psikolojideki değersizleştirmeye örnektir. Yine de bu sonuca ulaşmak zorlama gibi olur. Çünkü Füzüzan böyle bir karakter yaratarak konaktaki herkese mutlak bir itaatle bağlı olan zavallı Servet'in bakış açısına bir zıt bakış açısı eklemek istemiş gibi. İlaveten sözünü ettiğimiz aşçının öyküde çok ön plana çıkmayan bir karakter olduğunu hatırlatalım.)

Kısacası kitabın geneli için ifade edecek olursak tarihsel, felsefik, psikolojik altyapısal unsurlar oluşturmak yazarın birinci amacı değil. Hepsi ayrı bir organ olmaktan ziyade, öykülerin son derece güçlü gözlemci-gerçekçi kalbini besleyen birer damar niteliğindedir. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nın ilk dönemlerindeki kimi kadın yazarlarda ya da öncesindeki kimi kadın yazarlarda işledikleri konuyu vurgulama çabasının kimi zaman estetik kaygının önüne geçtiğini görürüz.(Örneğin Fatma Aliye'nin Udi romanında 'kadın' konusu.) Parasız Yatılı'da ise önceliğin sanatsal yetkinlik olduğunu görüyoruz. Elbette ki yetkinliğin en büyük bileşeni yazımın başında bahsettiğimiz ince tığ işçiliğidir. Öykülerde verilen sosyal mesajlar ise öncelikler arasında. Hatta sanatsal yetkinlikten sonra ikinci sırada diyebiliriz.

Soyulmuş mandalina kabukları gibi atılmış, çürümeye bırakılmış hayatları anlatırken kullandığı detayları 'yazma bilinci' kavramı ile birlikte ifade ediyor Füzulan. Ona göre detaylar yazma bilincini yediyor. Bunu şu sözleriyle anlatıyor:

“Ben ayrıntıların edebiyata kaçınılmaz bir sağlamlık getirdiğini düşünen biriyim. Benim için birinci yazım aşaması yazma bilincine geçişi sürekli kılar. Bu kesinlikle farklı bir bilinçtir benim için. Eskiler bu durumu ilham yeniler ise esin sözcükleriyle tanımlamış olsalar bile benim için yazma bilincidir.”

Gözlemlerinden beslendiği hinterlant son derece geniş ve kimi zaman sarsıcı bir etki yapıyor. Onun detaylarını içselleştiren okur edebiyatının en güzel meyvelerinden birini de tadıyor aynı zamanda. Yoksul insanların evlerindeki günlük detaylar buna bir örnek olarak gösterilebilir. Bu detaylar yoksul karakterlerinin dünyalarına ani ve gerçekçi bir giriş yapmamız sağlayan gizli geçitler adeta. “Haraç” öyküsünde Servet'in yoksul evi şöyle anlatılır:

“(Eşi Fatin Bey'in) donları azdı. Sabun pahalı. Kirleri arıtmak için soda kullanmaktan ellerim şahrem şahrem yara oluyor. Bulaşık taşı çatladı. Yaptıramadık. Sular taşlığa sızıp koyulaşıyor. Yosun bağladı mutfak. Boşalmış sarnıca döndü ev.”

“Parasız Yatılı” kitabı için “Kitap okurlarına erişene değin, resme olan eğilimimi hala taşıyordum.” diyen Füzulan'ın görselliği de kendine has detaycılığı ile son derece etkin biçimde kullandığını görüyoruz. Resim sanatı görme duyusuna hitap eder. Ancak onun izlenimsel tasvirlerinin detaylarında diğer duyu organlarına da hitap ettiğini görüyoruz. Mesela “Haraç” öyküsünde konağın beslemesi Servet'in konağın merdivenlerini çıkıp hanımın yatak odasına gidişine bakabiliriz:

“Döner merdivenlerde koyu renk basamak halıları seriliydi. Merdivenler ara sahanlıkta teklediğinde iki yanda üstleri yuvarlak bitimli pencereler vardı bahçeye bakan. Sarı pirinç kornişlere takılı, ipek püsküllü, kalın kadife perdeler. Merdiveni çıkıp İran Halıları ile kaplı büyük salonda durmuştum. Hiç ses yoktu kapalı odalarda.”

Devamında hanımın yatak odasının önüne geldiğinde bir önceki tasvirde kadife perdelerde başlayan dokunma hissi atlas perdelerle devam ediyor. Tasvirler konağın zenginliğini vurgularken yatak odasındaki ayna görüleri çoğaltıp görme duyusunun algıdaki hacmini arttırıyor. Masanın üzerindeki saat zaman algısı yaratırken. Saatin 'tık tık' sesini de anlatıma ekleyen Füzulan bir önceki paragrafta vurguladığı sessizliği bu 'tık tık' sesleriyle doldurarak zaman algısını da kuvvetlendiriyor. Konağın hanımının parfüm kokusu diğer bir duyuya hitap ederken paragrafın sonunda vurgulanan karyola derinlik algısı yaratıyor. Paragraf şöyle:

“Kapıyı hanımefendi açmıştı. Kocaman bir aynanın önündeki camla örtülü kumaş çiçeklerle bezeli bezeli saati görmüştüm ilk. Saat sessizce 'tık tık'lıyordu. Saçlarından pembe ipek kurdelesini kaymıştı hanımın, ılık ve parfüm kokusuyla doluydu oda. Mor atlas perdelerin kapadığı karşı duvara bitişik parlak kumaşlarla örtülü dantellerle süslenmiş bir karyola vardı.”

Füruzanın tasvir tekniğindeki üstünlük onun edebiyatının diğer unsurlarına göre bir basamak yukarıda dır sanki. Ancak bu kot farkını estetik bütünlükteki bir kırılma olarak görmek yerine onun edebiyatını yükselere taşıyan merdivenin bir basamağı olarak görebiliriz. Alim Kahraman yapıya dair aksaklıkları belirtmekle birlikte onun anlatımını över:

“...Bazı hikayelerindeki yapıya ait kimi aksaklıklar sahip olduğu anlatım gücünün gölgesinde kalarak okuyucu katında önemini yitirmiştir.”

Anlatımdaki üstünlüğün yanında kurgunun içinde ölüm kavramının sık sık kullanıldığını görürüz. “Yaz Geldi” öyküsünde ölen kediler iskelede oturan kız çocuğunun ölmek üzere olan ninesini imler. Hatta burada ölen yavru kediler korkunç şartlarda yaşayan kız çocuğunun olgun haline bir atıftır adeta. Bir çok öyküde öyle ya da böyle ölüm temasının işlendiğini görürüz. Bunlar kimi zaman gerçek ölümlerdir. Kimi zaman da “Yaz Geldi” öyküsünde olduğu gibi atıf yapılmıştır. Öykülerde eşleri ölen kimi kadınların görece şanslı olanlarının işe girdiğini görürüz kimisi ise çaresizlik içindedir. Ancak değişmeyen unsur hayatın onlar için ölümden sonra daha da zorlaşmış olmasıdır. Şair ve etikçi Ece Ayhan Füruzan ile “Parasız Yatılı” kitabıyla ilgili bir söyleşide hemen hemen her öyküde ölüm olduğunu hatırlatır. Bunun üzerine Füruzan şu yanıtı verir.

“Onlar ilansız ölümlerdir. Önemlidirler. Arkalarında az bir para bile bırakmazlar. Vasıfısız işçilerdir. Ölümleri evin ekmeğini zora sokmuştur. Durmadan anılırlar. Evin kadını ‘beni bırakıp nereye gitti’ diye başsağlığı kabul etmez. Bir yerde işe girmesi gerekir.”

Ölümler sonucunda yaşamları zorlaşmış yoksul kesimi oluşturanlar yani bir yönüyle parasız yatılı okullara girmeye çalışanlar çoğu zaman zenginlere göre çok daha merhametli ve sencildir öykülerde. Zenginler ise alabildiğine bencildir. Ece Ayhan buna da vurgu yapar ve şöyle sorar Füruzan’a:

“Çağ zalim, biz zalimiz, bir “Parasız Yatılı” (zalim) değil ama, nasıl oluyor bu?”

Füruzan net bir yanıt verir:

“Zalimlik korkunun kardeşidir. İyi beslenen insanlarda gelişir. Parasız Yatılı’nın bir ilişiği yok zulümle elbette, az beslenmiştir.”

Edebiyatta gerçekçiliğin değişmez koşulu olarak karakterlerinin başına gelen olumsuzlukları olduğu gibi ifade etmekten çekinmediğini görüyoruz. İlaveten karakterlerini ait oldukları sosyal çevreden yalıtmadan anlatıyor. Hatta düşen ya da düşmeye meyilli biçare kız çocuklarını bu yola itenlerin yakın akrabalar olduğunu farkediyoruz. Akrabalar içlerinde buldukları durumdan kurtulmak için kendileri yapmadıkları bir iş için kurban çocukları yönlendiriyorlar. Örneğin “Nehir” öyküsündeki isimsiz beslemeyi daha çocuk yaşta zengin Yusuf Ağa’ya peşkeş çeken kişi öz ablasından başkası değil. “Yaz Geldi” öyküsünde ise daha kapalı bir anlatım var. Bu defa canavarlaşan aile üyesi olarak bir hala çıkıyor karşımıza. Kendisi bir okulda hademelik yapan halası öyküde zengin mahalle anlamında kullanılan yukarı mahalleye çıkıp orada yaşaması için çocuk yaştaki yeğenine yol gösteriyor(!) Çocuk halasının çirkin niyetini açığa çıkaran nasihati bir arkadaşına şu sözlerle aktarıyor:

“Bak, yukarıyı bilmezsin sen...Ben bir gün çıkacağım oraya. Halam, ‘Çıkacan tabii,’ diyor. ‘Ama daha var, daha birkaç yıl var. Hele büyü, büyü de kalma buralarda,’ diyor. Halam, ‘Hayatını rezil etme kızım,’ diyor. ‘Bir namus derdine,’ diyor.”

Prof. Dr. Alim Gür & Yrd. Doç. Dr. Ertan Engin, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (Ankara: Akçağ Yayınları, 2015)

Ahmet Kabaklı, Edebiyat Akımları (İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınlar, 2016)

Seçil Sarıbayır, Füruzan’ın Öykü ve Romanlarında Çocuklar, (Yüksek Lisans Tezi, 2006)

Pasaj69.org, Parasız yatılıdan, Parasız Yatılı’ya dair sorular (Ece Ayhan ve Füruzan)

Çelişki, Sarsıntı ve çocuklar için yazdığı -Kıyıdağı Çocuklar- kitabıyla okurla buluşan Gazeteci-Yazar Barış İnce ile edebiyat hakkında keyifli bir söyleşi gerçekleştirdik.

Çelişki kitabınız adı üstünde kişinin kendi benliğinde barındırdığı çelişkilerinin romanı. Anlatıcı, bugünden güne yaptığı yolculuğu iç ses olarak aktarıyor okura. Bir iç hesaplaşma. Kafası karışık bir roman kahramanı. Romanın bu ilginç kurgusunu oluşturma sürecinizden bahsedebilir misiniz?

Çelişki kitabında bir iç ses var dediğiniz gibi ama aynı zamanda da bir iç hesaplaşma var. Bu hesaplaşmayı anlatırken biraz da Vedat Türkali'den etkilenmişimdir. Çünkü yaşadığımız mücadele içerisinde de belirli çelişkiler yaşıyoruz. Bu çelişki, sadece hayat mücadelesi olmuyor. İyi insan olabilme mücadelesi de veriyoruz. Tüm bu çabalarda kendi kendimize yaşadığımız çelişkileri, çatışmaları bir yerde toplamak istedim. Arkadaşlık ilişkilerinde olabilir bu, sevgililik, yoldaşlık olabilir. Türkiye'nin kendi çelişkileri de bir taraftan motif olarak işleniyor. Problem nerede dersiniz? Bir yandan bize bireyselleşmenin salık verildiği bir dönem. Bir taraftan da inanç ve düşünce ayrılıkları. Tüm bunların içerisinde hepsini gözlemleyen bir çocuğun ve o çocuğun birey olma ve kendini tanıma çabası anlatılıyor. Psikolojisi normal olmayan bir çocuk... Sözü-mesajı bol bir kitap. O anlamda teknik açıdan Sarsıntı'ya göre daha zayıf bulunabilse de içerik açısından oldukça yoğun bulundu. Sevildi. Kitapta anlatıcı yetişkin fakat çocukluğunu anlatıyor. Eğer çocuk anlatsaydı, çocuğun tüm bunları bilmesi sorgulanabilirdi. Kitabın ilk basıldığı dönem, anlatıcıyı çocuk zannedip eleştirenlerin birkaç yazısını gördüm.

Söyleşi | Barış İnce

Anlatıcı zaten bir entelektüel, bir entelektüel konuşuyor ve çocukluğundan bahsediyor. Aslında bu bizim hikâyemiz. Bugün yaşadığımız çelişkiler bunlar. O yüzden çocukluğunu anlatırken o zamanki komik hikâyeleri de anlatıyor. Zaafları da bitmemiş, kitabın sonunda bunları görüyoruz.

Sarsıntı romanınızdaki karakterler okur için oldukça tanıdık. Kimi zaman kendisi kimi zaman da çok yakınındaki biriyle özdeşleştirebildiği karakterler. Özellikle arkadaşlık konusunda okurun sorgulamaya gidebileceği bir roman. Bu karakterleri yaratırken daha çok gözlemlerinizden mi yoksa yaşanmışlıklarınızdan mı yola çıktınız?

İkisi bir arada... Yaşadıklarım da var gözlemlediklerim de ama daha çok gözlem diyebilirim. İş hayatımda ve yakın çevremde olan kişilerden esinleniyorum. Gözlemlediğim kişinin, özelliklerini abartarak yeni yeni özellikler katarak başka bir insana çeviriyorum. Mesela bir arkadaşımın dış görünüşünü, hareketlerini alıyorum, ondan hareketle yeni bir karakter yaratıyorum. Bu arkadaşım, aslında kötü biri değildir gerçek hayatta fakat romanda kötü özellikleri olabiliyor. Diyalogları dinliyorum. Özellikle, meyhane masalarında ya da içkili ortamlardaki sohbetleri gözlemledim. Kaç kez tek başıma gidip saatlerce dinledim. O sırada kısa kısa notlar aldım. Sadece insanların konuşmasını değil, garsonların konuşmalarını, yemek pişirme sürelerini, mutfak ritüellerini inceledim ve meyhane kültürüyle, mimarisiyle ilgili pek çok kitap okudum. Bunların hepsini romana yazmazsınız. Fakat bu ayrıntılar romana sızar.

Ve en son kitabınız okuru belki de ters köşe ettiğiniz “Kıyıda Çocuklar” adlı çocuk kitabı. Neden çocuk kitabı?

İki üç nedeni var. Bir tanesi: Çocuğum oldu. Onun dünyasına ufak ufak girmeye başladık. İkincisi çocuk edebiyat dergisi çıkardım ve orada çocuklarla iletişim kurduk. Sosyal medyadan birçok çocuk mesajla bize ulaşıyordu. Üçüncüsü, ben küçükken Aziz Nesin ve Muzaffer İzgü’yü çok sever ve onların yazdığı elime geçen her şeyi hayranlıkla okurdum. Tabii ki pek çok Türk ve yabancı yazarları da okurdum. Bu iki değerli yazar da çok yazdı, çok yazdıkları için şanslıyız. Bolca okuma fırsatı bulduk. Onlar gibi bir şey yazabilir miyim diye bir düşünce vardı kafamda. Bunu düşünürken Hamburg’a yazarlık bursuyla gitme konusu ortaya çıktı. Hamburg meselesi ortaya çıktığında da yeni bir düşünce olarak başka yerde yaşama ve orada yabancı olma fikri kafama takıldı.

Yani Almanya'da başka ayrımcılığa uğruyorsunuz, burada başka ayrımcılığa uğruyorsunuz, siz de belki birilerine ayrımcılık yapıyorsunuz. Bu bir döngü... Birkaç arkadaşla konuşurken bir laf duymuştum "Köpeklerin bu sitede ne işi var "gibi. Ben de demiştim ki "Köpeğe sormuşlar mı siteyi oraya kurarlarken..." O söz daha sonra uzun süre aklımda kaldı. Onu kullandım. O sözün de etkisi oldu bende. Kitapta da bu konuyu sincap metaforu ile göstermeye çalıştım. Şimdilerde savaştan kaçanları istemiyor halkımız ama bu kaçıyı engelleyemedik toplum olarak. Pek çok çocuk kıyılarda boğuldu. Kıyıda ki Çocuklar o anlamda da metaforik... Kıyıya vurmak pek çok anlamı ifade ediyor. Diğer yanıla kıyıda kalmış çocuklar, hayalperest oldukları için çok sosyal değiller açıkçası. Kendi içlerinde sosyaller o yüzden de o kıyıyı sahiplenmişler. Bu mesajları, çocuk kitabıyla biraz da gülümseterek verdim. Daha etkili oldu diye düşünüyorum. Bazı konuları böyle vermek daha etkili oluyor. Saraybosna Marlborosu kitabında yazar Yergoviç'in o kadar ağır konuyu hem nüktedan hem de sıradan insanların hayatları üzerinden vermesi gibi.

Kıyıda ki Çocuklar romanınız ile "Italo Calvino-Bir Kış Gecesi Eğer Bir Yolcu" romanının üslubu benzerlikler taşıyor. Neden Calvino?

Calvino'nun anlatıcıyı hikayeye kattığı girişleri gibi bir üst-kurmacayla çocukları nasıl tanıtırırım diye düşündüm. Bir koleje sohbet için gittiğim gün gençler kitabımı okumuş. Bir öğrenci, öğretmenine, "Kitabın sonlarına doğru geldiğimde ne zaman bitecek, kaç sayfa kaldı diye merak ettiğimde, yazar beni gördü" demiş. "Görmüyorum sanma, sen şu an kitaba bakıyorsun, kaç sayfa kaldığını merak ediyorsun" diyen satırları okumuş ve çocuk şaşırılmış. "Acaba çocuk nasıl bakar? Etrafı nasıl görür?" diye düşününce bunlar ortaya çıkıyor. Gözlem, okuduğunuz her şey size bir şeyler veriyor, o böyle yapmış ben de aynısını yapayım değil. Bu görüşü ben çocuğa nasıl uyarlarım, ülkeme nasıl uyarlarım, farklı farklı nasıl anlatırım. Böyle bir dış sesi nasıl kullanır bunu sıkıcı olmadan nasıl yaparım diye düşündüm. Çünkü dış sesin şöyle bir riski de vardır. Sıkıcı, didaktik, hadi şimdi şöyle yap diyen bir yanı vardır. Kesinlikle öyle değil, anlatıcı o anlamda çocuğun dünyasının içinde aslında.

Roman, öykü gibi edebi metinlerde dil, karakter, kurgu birlikte yol alsaydı bile kimi zaman biri diğerinin önüne geçebiliyor. Bu açıdan baktığımızda bu üç olgudan hangisidir romanlarınızda sizin için öncelikli olan? Bu üç unsuru birbirinden ayırmak mümkün müdür?

Dil metinlerimde biraz daha öne çıkıyor. Sarsıntı'da kurgu, Çelişki'de ise konu daha öndeydi. İkincisi de karakterleri gözlemlemek öne çıkar. Yani gözlem konusuna biraz daha çalıştığımı söyleyebilirim. Bir de teknik konuları önemserim. Kurgu, Sarsıntı'da iyiydi. Çelişki'de biraz daha eksikler olduğunu düşünüyorum.

Karakter yaratmak onu ete kemiğe büründürmek oldukça sancılı bir dönem. Bu nedenle yazar için elbette tüm karakterleri çocuğu gibidir. Ama yine de bir nebze olsa yaratıcısı için öne çıkan karakterler vardır. Sizin roman karakteriniz için de diğerlerinin önüne geçen bir karakter var mı?

Ben Sarsıntı'daki Levent'i çok seviyorum ve çok etkileniyorum ondan. Yazdığım dönem içinde beni biraz depresyona da soktu o. Çelişki'de bir nebze kendimi anlattım o yüzden beni etkilemiyor. Fakat Levent farklı oldu. Onun inceliği ve karakteriyle tezat oluşturabilecek hareketleri, yaşadığı acılar çok etkiliyor beni. Arkadaşlarından, etrafından gördüğü zararlar... İnsanın içinde barındırdığı iki yönden birinin galip gelmesi... Etkileyici bir karakter bence...

Ödüllü bir yatarsınız. 2019 Melih Cevdet Anday Roman ödülünü kazandınız. Bu ödülü kazandığınızı öğrendiğiniz ilk anda neler hissettiniz? Bu ödül size daha sonraki eserleriniz için bir sorumluluk yükledi mi?

Ufak bir gerginliği oluyor. Sonuçta iyi bir şey yaptığınızı düşünüyorsunuz ve onu aşmak durumunda hissediyor insan kendini. Bir de okurun beklentisi artıyor. Okurun beklentisi kadar edebiyat çevresinin de beklentisi artıyor. Fakat ondan sonra çıkardığım Kıyıda Çocuklar kitabı benim o sıkıntımı biraz giderdi. Çocukların beğenmesi, okur tarafından ilgi görmesi benim için iyi oldu. Kıyıda çocuklarda da bir hikâye var orada aslında mesajı olan bir hikâye anlatılıyor fakat didaktik bir dilden kaçınmaya çalıştım. O anlamda ilgi gördüğünü çocukların sevdiğini düşünüyorum ben. Kitap üçüncü baskıya giriyor. Bu ara dönemde benim sıkıntımı biraz giderdi.

Yazı atölyenizden söz etmek istiyoruz biraz. İzmir'de kurucusu olduğunuz Yazı Atölyesinde dersler veriyorsunuz. Birçok kişinin kıyasıya eleştirdiği yazı atölyelerinin edebiyat dünyasının hangi açığını kapattığını düşünüyorsunuz? Bu konudaki görüşlerinizi öğrenebilir miyiz?

İnce işçilik olarak değerlendiriyorum ben yazmayı. O işçiliği yapmadığınız zaman, yazmak herkes için kolay gözükür. Yazmak için bolca çalışmak, okumak ve yazmak gerekiyor. Okumayı ve yazmayı bir araya getirdiğinizde ve çok çalıştığınızda, üçüncü kulak dediğimiz şey devreye giriyor. Bazı kelimelerin bazı sözcüklerin ya da tüm kavramların gereksiz ya da sarkmış olduğunu hissetmeye başlıyorsunuz. Ondandan sonra üslubunuz gelişmeye başlıyor. Yazı atölyelerinin eleştirilmesi konusuna gelince... Çok fazla denk gelmedim ama gördüğüm kadarıyla bu eleştirilerin iki boyutu var. Birincisi, yazı atölyelerinden yazar olunmayacağı, ikincisi de tek tip yazar yetişecek korkusu. Bu iki konuya baktığınızda ben öyle düşünmüyorum. Çünkü insanlar artık gündelik yaşantılarında "Oturup bir yazı yazayım ve tüm hayatımı yazarak geçireyim" gibi bir motivasyona sahip değiller. Farklı farklı işlerde çalışıyorlar, yazmaktan kopmak istemeyip, bir disipline girmek istiyorlar. Böyle bir disiplini nerede kazanabilirler? Diyebilirsiniz ki basitçe oku ve yaz. Bu, yaşadığımız kapitalist sistem içerisinde çok da mümkün gözüküyor. Bir biçimde motivasyona ihtiyaç var. Yazı atölyelerinin bu motivasyonu sağlayan yerler olduğunu düşünüyorum. Burada "ben bir şey öğreteceğim sonra siz yazıp Nobel alacaksınız" demiyorum. Alırsanız sevinirim. Ben nasıl yazıyorum, nelere dikkat ediyorum, diğer yazarlar nelere dikkat ediyor. Bunları anlatmaya çalışıyorum ve her hafta ya bir kitap okuyoruz, bir öykü yazıyoruz. Bir tempo kazanıyor katılımcı... Yaşam telaşı içerisinde okumadığınız pek çok yazar var. Bu yazar neden önemli? Ne bırakmış edebiyat tarihine? Gözden kaçırmış olabilirsiniz. Çok doğal. Burada bir araya geldiğimizde Faulkner'in romanında neyin öne çıktığını, bilinç akışını nasıl kullandıklarını, kısıtlı bir anlatıcının hikayeyi nasıl anlattığını gözlüyoruz, okuyoruz. Okuduktan sonra da tartışıyoruz. Bunun ne gibi bir zararı olabilir? Gerçi ne yapsak eleştiriliyor da... Yazar sürünsün isteniyor; sürünüyoruz, o da yetmiyor.

Yazmak isteyenler için önerileriniz nelerdir? Bu konuda verilen ilk öneri çok okuyun olmaktadır. Çok yazmak, yazmak için yeterli midir sizce? Bir yazar çok okumanın dışında nelerden beslenmelidir?

Çok yazmak ve çok okumak gerekir. Bir de farklı yönlerden de beslenmeyi öneririm ben. Şiir en önemlisi... Onun dışında senaryo okuyup film izleyebilirler, tiyatro oyunları önemli... Film izlemek kurgu yönünden olduğu kadar, "anlatma göster" kuralına uymak açısından ve hikaye bulurken fikir vermesi açısından önemli. Farklı metinler, tabletler, kutsal metinler, mitolojik öyküler çok önemli. Tabii bir de felsefe, sosyoloji var. Toplumunu anlamak, düşünceleri tanımak karakter yaratırken de kurguda da önemli. Buralardan besleniriz. Bunları okumalarını tavsiye ederim bir de dinlesinler etrafa baksınlar. Gözlem yapıp, not alsınlar.

Her yazarın etkilendiği, kendine yakın bulduğu yazarlar vardır. Sizin yazım yolculuğunuzda etkilendiğiniz yazarlar kimlerdir?

Yakın olarak demeyeyim de hangi yazarların hangi yönleri sizi etkiledi dersanız... Mesela toplumcu gerçekçi bakış açısıyla Fakir Baykurt'un, Yaşar Kemal'in ve Vedat Türkali'nin eserleri toplumu irdelemem gerektiğine dair bir bilgi verdi. Aziz Nesin'in hicvi, çocuk kitapları, Muzaffer İzgü'nün dili etkiledi. Sadece bunlar değil o yüzden Barış Bıçakçı'dan da etkilenmişimdir, Proust'un iç sesinden de, Salinger'ın üslubunda da... Aynı zamanda öyküde yoğunluk, duyular ve ses dediğimizde Sait Faik, Firuzan, Ahmet Büke öne çıkıyor. Romanlarımda şaşırtmacalar var o şaşırtmacalarda da Cemal Süreya'nın şiirlerinden etkilenmişimdir. Hiç beklemediğiniz bir anda bambaşka yere bağlaması benim hoşuma gider. En romantik anda bile başka bir kavramdan bahsetmesi bunları da kullanmaya çalışıyorum. Onun dışında kutsal metinler, kutsal kitapları etkileyicidir. Tasavvuf etkiler. Yani üçüncü kulağın açılması için farklı bir sesi duyabilmek için bu tarz kutsal metinleri okumak, şiir okumak önemlidir. Tanzimat dönemi şiiri de okurum. Oradan da etkilenerek bir ses kazandığımı düşünüyorum. Bazen Osmanlıca kelimelerin de metinlerimin içine sızdığı oluyor ama bunların hepsi metinde birleşiyor. Onun dışında tabii ki klasikler olmazsa olmaz. Kaldı ki yazı atölyelerinde de hepsini tartışıyoruz. Örneğin Mithat Cemal Kuntay'ın şiirsel dili çok etkileyicidir. Flaubert'in keza. Şiirsel dili nasıl kullanmışlar. Bizler okuru etkileyebilmek için şiirsel dili ne kadar kullanabiliriz. Bunların hepsini bir yerde yoğurmaya çalışıyorum. Bunları yaparken benim kendime özgü bir tarzım var. Bu güne kadar yazdıklarım karşı tarafı biraz daha etkilemeye çalışan bir yönü olduğu da bir gerçek. Bir mesaj iletmeye çalışıyorum çünkü bir derdi olan yazarlardanım. Bu derdin de karşı tarafa geçmesini istiyorum. O yüzden dert anlatırken sadece sanat yapayım, iyi bir üslup yakalayayım düşüncesinden ziyade o üslup, mesajı perdelemesin diye de düşünüyorum.

Türk okurlarının Türk Edebiyatına ve Dünya Edebiyatına bakışlarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Hatta bir dönem Almanya'daki edebiyat dünyasının içinde bulundunuz. Oradaki edebiyat dünyasıyla burası arasındaki temel farklar sizce nelerdir?

Aslında çok okumayan bir toplum olmamıza rağmen bir kesim de epey okuyor diyebilirim. Takip ediyor, tartışıyor. Fakat Avrupa belli meseleleri önceden çözmüş. Özellikle klasikler dediğimiz okunması gereken eserleri ortaokulda lisede halletmiş. Bu nedenle iyi metni kötü metinden daha kolay ayırabiliyorlar. Bunu hissediyorum. Eleştirel bir gözle bakabiliyorlar. Türkiye'de henüz bu tam gelişmedi. Okuma konusunda biraz seçici olmakta yarar var. Çöp de okumayalım değil mi? Gereksiz, anlatım bozukluklarıyla dolu bir şeyi de okumanın çok yararı olduğunu düşünmüyorum. Onun dışında dünyada katıldığım çeşitli fuarlarda genelde sorunlar aynı: Teknoloji. Teknoloji bir yanıla dostumuz bir yanıla düşmanımız. Neden dersanız, sürekli kısa video ve hikâye gördüğümüz için uzun metinlere verimli bir şekilde bakamıyor, odaklanma problemi yaşıyoruz. Kitabı tablete ve telefona ekleyerek çözmeye çalışıyorlar fakat ben bu şekilde edebiyatı kurtarmanın zor olduğunu düşünüyorum. Aynı cihazlarla işin içine girerek bağımlılığı kabul etmiş oluyoruz. O cihazdan kopamıyorsunuz. Avrupalı yurttaşların Türkler kadar telefon bağımlılığı yüksek değil. Örneğin bir sohbet esnasında telefona bakmama gibi kendi aralarında görgü kuralı koymuşlar. Sadece sohbet ediyorlar. Bu çok önemli. Ya da kitap okurken telefonu uzakta bırakıyorlar. Biz Türkiye'de bunu yapamadık. Zorlanıyoruz. Ben de zorlanıyorum. Sonuç olarak böyle bir durum gelişti. Çünkü gazetecilik de bunu verdi bize. Gazeteciler sosyal medyayla çok iç içe olduğu için sürekli bakıyor ve bir süre sonra o sizden bir parça haline geliyor.

Edebiyatın ve edebiyatçının okura karşı sorumlulukları var mı? Böyle bir sorumluluk yüklenmeli mi yazar? Kim için yazıyor yazarlar?

Ben yüklenmesi gerektiğini düşünen taraftayım. Fakat bu fikrimi zorlayacak ya da bu fikri empoze etmeye çalışacak değilim. Bunu yapmayan kötü yazardır diyemem ama ben böyle olması gerektiğini düşünüyorum. Edebiyat da bu konudaki en önemli sanat aslında... Fakat böyle davranmayan yazarlar için kötü sanatçıdırlar demiyorum. Bu durum onların sanat değerini düşürmüş değil. Ben, bir yazar, bir edebiyatçı, insanın derdiyle dertlenmiyorsa orada aydın tavrını sergileyememiş olduğunu düşünüyorum. O yüzden belli isimlerin belli çıkışlarını çok önemsiyorum. Yaşar Kemal'in hayatı boyunca yaptığı çıkışların önemini hepimiz biliyoruz. O yüzden de onun değeri bambaşka Nazım Hikmet'in, Aziz Nesin'in Sabahattin Ali'nin Orhan Kemal'in değeri bambaşka. Herkes onlar gibi olmak zorunda değil tabii ama bir yerde de bir sorumluluğun var senin. Doğru sözcüğün "sorumluluk" olduğunu düşünüyorum. Bence sanatın ve edebiyatın gücünü kullanırken sadece popüler olmak yetmez. Bu halk sana değer veriyorsa sen de ona değer vereceksin.

Uzun süre Bavul Dergisi'nde yer aldığınızı biliyoruz. Şimdilerde yazdığınız bir dergi var mı?

Bavul Dergi bizim arkadaşlarımızla birlikte kurduğumuz, emek harcadığımız, göz bebeğimiz olarak gördüğümüz bir dergi. Bir süre sonra onu maddi nedenlerle çıkarmakta zorlandığımız noktada BirGün gazetesi imdadımıza koştı ve dergiyi çıkarmaya devam etti. Bu şekilde Bavul Dergi kesintiye uğramadan BirGün gazetesi bünyesinde çıktı. Ben de Bavul Dergi, BirGün bünyesine geçtiğinden beri yayın kurulunda çalışarak dergiye destek olmaya çalıştım. Bir buçuk yıldır elimizden geleni yaptık. Ama ben İzmir'deyim. Bundan böyle İstanbul'da, benden daha yetkin ve daha yoğunlaşmış bir ekip Bavul Dergi'yi çıkaracak. Ben de yazarak yaşamını sürdüren ve yazarak kitlelere ulaşan bir kişi olarak öykü ve denemelerimi insanlarla buluşturmak istiyorum. Elbette pek çok dergiyle tanışıklığım var. Ot Dergi ile geçtiğimiz günlerde bir görüşmemiz oldu. Kendilerinin de beni dergide görmek istediklerini söylemesinden sonra bu aydan itibaren Ot Dergi 'de yazmaya karar verdim. Umarım güzel bir yolculuk olur.

BARIŞ İNCE, 17 Ağustos 1982'de İzmir'de doğdu. İlköğrenimini İzmir Mustafa Reşit Paşa İlköğretim Okulu'nda, ortaöğrenimini İzmir Karşıyaka Anadolu Lisesi'nde tamamladı. İstanbul Üniversitesi'nde İngilizce İktisat bölümünden mezun oldu. Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi bölümünde yüksek lisans yaptı. 2005 yılında uluslararası ekonomi dergisi BusinessWeek dergisinde muhabirliğe başladı. 2007 yılında BirGün gazetesinde editör olarak işe girdi. Bu gazetede haber müdürlüğü, yazı işleri müdürlüğü gibi görevlerde bulundu. 2013 yılında Çağdaş Gazeteciler Derneği, 2014 yılında ise Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından Yılın Başarılı Gazetecisi Ödülü'ne layık görüldü. Yedi Yetmiş çocuk edebiyat dergisinde yayın yönetmenliği yaptı. Bavul Dergi'de yayın kurulu üyeliği ve köşe yazarlığı yaptı. Hamburg'da yaratıcı yazı üzerine çalışmalar yaptı. Çelişki adlı ilk romanı 6 Haziran 2017'de, Sarsıntı adlı ikinci romanı 6 Kasım 2018'de Can Yayınları'ndan çıkmıştır. Kıyıdağı Çocuklar adlı çocuk-gençlik romanı 2019'da Can Çocuk tarafından basıldı. Bu kitap Almancaya çevrildi. Sarsıntı romanı ile en iyi roman dalında 2019 Melih Cevdet Anday Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Neye Göre adlı bir tiyatro oyunu bulunmaktadır. BirGün gazetesinde makaleleri, Ot dergide öykü ve denemeleri yayımlanmaktadır.

İlknur Demir

FÜRÜZAN' dan Tarihe Bir Not – Kırk yedi' liler

Belirli bir siyasal ya da yazınsal olayın ne türlü uzantıları olabildiği, belirli bir yapının belirli bir dönemde hangi yönleriyle, nasıl etkili olduğunu anlamak, bir bakıma yazının varlık nedenini, yazın yaşamının derin evrimini kavramamıza yardımcı olur.

Tahsin Yücel Eleştirinin ABC' si

“Dil ile olan ilişki aydınların çabasına ve çalışkanlığına bağlı...” diyor Füzuran. Kendi yazım dilini oluşturan ve Türk öykücülüğünde çok önemli bir yere sahip olan yazar, öykülerinde ülkede yaşanan değişimi ve bu değişimin nelere sebep olduğuna dikkat çeker. Füzuran öykücülüğünün en önemli özelliklerinden biridir bu toplumsal sorunlar ve bu sorunları doğal bir anlatım tarzıyla yazmak. Öykülerine yansıyan bu toplumsal duyarlılık Füzuran' ın ilk romanı 1974 yılında yayımlanan ve 1975 yılında Türk Dil Kurumu Roman Ödülü' nü kazanan Kırk yedi' liler romanında da kendini göstermektedir. 1968 öğrenci hareketlerini ve 12 Mart döneminden sonra ülkenin içinde bulunduğu dönemi anlatan roman, adını 68 kuşağı gençlerinin çoğunluğunun doğduğu yıl olan 1947 yılından almaktadır. Emine, 12 Mart muhtırasını takiben tutuklanmış ve ağır işkenceler görmüştür.

“Gırtlığından parçalar ayrıştıyordu her çığlığında. Ses telleri, çözülüp duyduğu acıyı dışlaştırabilecek bağrımlarını elverdiğince çoğaltabilmesi için değişip durmuştu. Sonunda sesi cinsiyetini yitirmişti.” (Kırk yedi' liler YKY/ Sayfa 16)

Sorguda geçirdiği günler içinde, direnme yolunu, belleğini diri tutmakta bulan romanın ana kahramanı, böylece dönemin karanlığının, anılarını perdelemesine izin vermemeye çalışıyor. Emine, bu bilişsel çaba içerisindeyken, okur, Emine' nin Erzurum' da geçen çocukluğundan başlayarak 1970 li yıllara doğru flashback tekniği ile bir yolculuk yapıyor. Zamanda geçişlerle o dönemin -ve belki halen değişmeyen- aile yapısını ve Emine' nin hayat görüşünü, arkadaş çevresini tanıyor.

“Selahattin kızı Emine Semra Kozlu. Nüveyre’ den doğma. Doğum 1947. İstanbul, Beşiktaş. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Öğrencisi. Takıntısı yok. Beklememiş. Yıkıcı eylemlere karışmış. Amerikan Filosunu protesto için yapılan mitinge katılmış. Boykot komitesinde görevlendirilmiş. Yasak kitap ve dergiler.....”
“Polis kayıtlarına geçen tutanağının bir bölümünde böyle söz ediliyor üç çocuklu ailenin ortancasından. Emine’ nin anılarıyla, 50’lerin Türkiye’sinde başlıyor roman. Toplumsal idealleri ve kendi kişilikleri arasına sıkışmış, öğretmen bir anne ve babanın üç çocuğu ile birlikte yaşadığı bir Erzurum evi. Değer yargıları ve geleneksel yapı içinde boğulan, toplumsal kurallarla çatışma içerisinde bulunan evin ortancası Emine. Ailesinin baskısına direnemeyen, pes eden ve çevresel yargılara esir düşmüş mutsuz bir abla, Seçil. Evin en küçüğü, ailenin gözdesi Kubilay. Eğitimli olarak nitelendirilen ailelerin bile erkek evlat tutkusunu ve toplumun ikiyüzlülüğü anlattığı cümleler günümüzde de geçerliliğini korumaktadır.

“Evin tek oğlu olmasının büyüklerce alttan alta kesintisiz sürdürülen kayırma, hoşgörü dolu bir tutumla karşılandığını bilmek, çocukta her aklına geleni yapıveren bir şımarıklığı büyütüp geliştirmişti.” (Kırk yedi’ liler YKY/ Sayfa 17)

Haydar, Melek, Nedim, Şerife, Zülkadir, Ahmet, Cemşit, Bilge ve Seyhan. Ülkenin, farklı sınıfsal yapılarında yetişmiş fakat aynı ideal için bir araya gelmiş, ‘Beyazıt Meydanın’ da ki, “Kanlı Pazar” olarak adlandırılan olayların ardından tutuklanan ve işkence altında günler, geceler geçiren üniversiteli devrimci gençler.

Kiraz bu üç çocuklu ailenin yanında boğaz tokluğuna çalışan bir besleme. Leylim nine Erzurum’ un soğuşunda yaşama tutunmaya çalışan, üç oğlunu Sarıkamış’ da şehit vermiş bir dağ köylüsü. Oğulları şehit oldukça doğuran, torunlarıyla aynı yaşta oğulları olan Kars’ dan Erzurum’ a göç eden yoksulluğun en dibindeki, acılı bir kadın. Tek mutluluğu torunu Kiraz’ ı eğitimli bir ailenin yanına yatılı hizmetçi olarak verebilmiş olmasıdır. Erzurum’ un yerel değişlerini, Leylim ninenin, o güngörmüş insanların cümlelerine sinmiş metaforlarla veriyor okura yazar.

“Kemiğim, iliğim un ufak oluyor balalarım, ceyranlarım. Her gün kocamışlığımı sarıp sarmalamazsam can suyum akıp gider. Artık yürürken toy taylor gibi yorgalamak yok. Yalap yalap akan kan yok etimde. Öğretmen hanım bilemez. Eti sünmemiş, yüreği ölüme yanmamış ki.”(Kırk yedi’ liler YKY/ Sayfa 29)

Romanın bütünü içinde önemli bir yer tutan uzun tasvirlerle, Emine’ nin çocukluğunun geçtiği Erzurum evleri, oldukça detaylı anlatılmış.

“Giriş katında büyük kapalı taş avlusuyla, tahta merdivenle çıkılan ikinci kattaki dört odasıyla, merdivenlerin gıcırdayan bel verişiyle, her mevsim yenilenen ak badanasıyla, içeri ilk girende bile yabancılik duygusu uyandırmayan bir evdi.” . (Kırk yedi’ liler YKY/ Sayfa 27)

Yazar, bu detaylı tasvirlerle, toplumun farklı kesimlerinde yaşayan kişileri mekân-kişilik bağlamında okurun gözünde farklı yerlere oturtarak, sınıfsal farklılıklarını ortaya çıkarıyor. Kadife kumaşı, devrimci gençlerin odalarında “Yolunmuş kadifelerine keten geçirilmiş, pek oturulmayan koltuklarla” tanımlarken, Emine’ nin ünlü, iş bitirici bir avukat olan eniştesinin bürosunda ise, “İçki dolabının içindeki, seçkin şarapların dinlenmesini sağlayacak kadifeden oyuntular,” olarak tasvir ediyor.

Aynı gözlem yeteneği ile oldukça başarılı psikolojik tahliller yaptığı romanında kişiler ete kemiğe bürünüyor. Detaylı psikolojik tahlilleri uzun diyaloglarla veriyor okura Füzulan. Bazen diyalogların uzunluğu okura yorsa da, bu diyaloglarla hem karakteri hem de toplumun dönemselliklerini diyalog ağırlıklı bir kurgu ile sunuyor okura.

Metin boyunca kafama takılan sorulardan en önemlisi romanın izleği ile ilgiliydi. Neydi kırk yedi’ lilerin izleği? İkiyüzlü aile yapısı mı? İçinde yaşadığımız çevrenin kişiliğimize etkileri mi? Tek başına bir kadın olarak ayakta durmanın zorlukları mı?

Kadının kadına düşmanlığı mı? Tüm bu sorulara evet diyebiliriz. Ama, tek bir cevabın peşine düşersek, diyebilirim ki “İnsanın insana düşmanlığı ya da başka bir anlatımla kendin gibi olmayı sevememe hastalığı,” dır, kırk yedi’ lilerin izleği.

Belli bir dönemi ele alan edebi metinlerin en önemli özelliklerinden biri o dönemin gerçeklerini yakalamasıdır. İçinde yaşadığımız bireyselleşmenin ön planda olduğu bu hız çağında, biliyoruz ki okur tarafından kısa metinler tercih edilmektedir. Bu kadar derinlikli tasvirlerin, detaylandırılarak anlatılan işkence sahnelerinin ve uzun diyalogların olduğu kırk yedi’ liler romanının halen okunuyor olmasının en büyük nedenlerinden biri, Füzûzan’ ın sadece iyi bir metin yazarı olması değil, aynı zamanda çağını da yakalamış olmasıdır. Kırk yedi’ lilerin en önemli özelliği, 12 mart romanlarının hemen hepsinde olduğu gibi, yaşanmış gerçekleri tozlu raflardan indirip, kurgusal metinlere dönüştürmesi ve okuru gerçeklerle yüz yüze getirip, tarihe bir not bırakmasıdır.

Edebiyat eleştirmenlerinin hemen hepsi “tarihe not bırakma” noktasında birleşmektedirler. Örneğin Berna Moran, Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış’ ın 3. Cildinde bu konu hakkında şöyle yazmaktadır. “ 12. Mart romanı ise, dediğim gibi, gerçek yaşamı olduğu gibi aktarmak peşindedir. Masal, halk hikayesi, destan gibi türlerden yararlanmaya bakmaz. Yazarın okur açısından yeni olan çarpıcı bir dünyayı ona açması, onu pek bilmediği çıplak gerçeklerle yüz yüze getirmesi, 12. Mart romanlarının o dönemde çok okunmasının nedenlerinden biri olsa gerek. Ne ki sınırlı konu yeniliğini yitirmeye mahkûmdu. Ayrıca estetik yönünde ikinci plana atılması 12. Mart romanını belli bir dönemde ilgiyle ama sonra ancak tarihsel değeri için okunan sosyolojik romanlar sınıfına kattı. ”

İncelemenin sonunda, romanda Emine’ nin tutuklanmasının nedenlerinden biri olan, polis kayıtlarına da geçen, bulundurulması yasak olan yayınların bir kısmını eklemekte fayda görüyorum.

Maksim Gorki-Benim Üniversitelerim- Ana, Jack Kondon-Demir Ökçe, Nazım Hikmet-Memleketimden İnsan Manzaraları, Agatha Christie-Ölüm Emri (Çığılığı), Dostoyevski- Suç ve Ceza Karamazov Kardeşler, Puşkin-Pugaçef İsyanı (Pugaçef İsyanının Tarihi) –Molloy, Samuel Becket- Fannon- Dünyanın Lanetlileri, Georges Politzer-Felsefenin temel ilkeleri, Kemal Tahir-Yorgun Savaşçı vs.....

Artık aynada kendimi görmüyorum
İnsanın kendi boşluğunu taşıması diye bir şey varmış
Parçaları toplanmayan bir avuç kesik alın yazımda
Kanayan ben değilim oysa
Ellerimdeki bu çizgiler yalnızca şimdinin emanetleri
Ruhumu saklıyorum köşe başlarında
İpe dizili beyaz çarşafların arasında dolandırıyorum geceleri
Buruşmuş bir sayfada düze çıkmaya çalışan bir yokuş
Saklanıyorum duymasınlar sesimi
Gördükleri ben değilim çünkü
Gördükleri yalnızca geride bırakmayı becerebildiğim bir yığın et
Ruhumu sonsuza emanet ettim
Bulamasınlar diye de kırk kilit vurdum üzerine
Bende bilmiyorum hangi karanlığın eteğinde olduğunu
Kaybettim ve gidiyorum
İsini pasını ve izmaritini basarak üzerime
Şarkılar söylüyorum diye aldaniyorlar
Ayrılığımın aynadaki boşlukla olduğunu bilmiyorlar
Bilmesinler de gidiyorum çünkü
Bir köşe başında sallanırken çarşaf
Ve akşamın üstüneyken gece
Zar zor aydınlatırken etrafını bir sokak lambası
Bulmayın, istemiyorum

Özlem Kazancıoğlu

Savaşın Ortasında Filizlenen Aşk

Mesaadet artık yetmişli yaşlarını yaşamaktadır ve gençliğine, gençliğindeki güzelliğine büyük bir özlem duymaktadır. Yaşlandığını bir türlü kabullenememektedir. Uzun yıllar güzelliğini kaybetmemek için türlü çabalar gösterdiğini itiraf eder tüm samimiyetiyle. Gençliğindeki kadınlığını aramaktadır, düşünmektedir. Ancak o yıllardaki gibi olamamanın çaresizliği vardır içinde.

Savaş milyonlarca insanı ve seveni birbirinden kopardığı gibi gencecik olan Rüştü Şahin'i de koparmıştır çocukluk aşkı Mesaadet'den. Mesaadet ne kadar Rüştü Şahin'i savaşa gitmeme konusunda ikna etmeye çalışsa da başarılı olamamıştır. Birçok genç de olduğu gibi vatan aşkı Rüştü'de de başkadır, o yüzden "Uğrunda savaşılmayan kazanılmaz" demiştir.

İstemediği bir evliliğe mecbur kalmıştır Mesaadet, yıllar geçtikçe güzelliğini kaybettiğini ve yıprandığını düşünür. Bu düşünceler onu günden güne incitmeye devam eder. Otuz beş yıl evli kaldığı kocası öldüğünde ondan geriye hiçbir şey hatırlamadığını söyler. Tüm bunlar yetmezmiş gibi kocası onu defalarca aldatmış biridir bir de. Bu evlilik hiç şüphesiz ki bir aşk evliliği değil, maddi çıkarlar üzerine kurulmuş bir evliliktir. Rüştü'den sonra ne Rüştü'nün onu sevdiği gibi sevilmiş, ne de o kimseyi Rüştü'yü sevdiği gibi sevmemiştir. Yaşayamadıklarının pişmanlığını taşır içinde. Ailesi malın, mülkün, zenginliğin derdindeyken o sadece Rüştü'yü ister. O zamanın hatırı sayılır zengin ailelerinden birinin kızıdır Mesaadet. Varlık içinde sürdürdüğü bir yaşamı vardır.

Fakat ailelerinin düşünce yapıları bile birbirinden o kadar farklıdır ki Mesaadet ve Rüştü'nün. Rüştü'nün babası çocuğunun okumasını isterken, Mesaadet'in babası biz okuyarak mı geldik buralara der, sadece parayı önemser. Rüştü Şahin'e göre çok büyüktür Mesaadetler'in evi. Bir gün dayananaşmış ve sormuştur, bu kadar büyük bir evde nasıl birbirlerini kaybetmeden yaşadıklarını.

Rüştü'nün savaşta hayatını kaybetmesi Mesaadet'ten çok şey alıp götürmüştür. Yüreği katılaştıran Mesaadet artık eski Mesaadet değildir. İçini annesine bile açamaz, zira annesi zaten nefret etmektedir Rüştü'den. Kızına O'na hiçbir zaman yakıştırmamış ve hor görmüştür. Tek önemseydiği kızının Fransızca dersleri, öğle uykusu gibi konularda dikkatli olmasıdır. Mesaadet'in iç hesaplaşmaları, çocuklarını annesinden öğrendiği gibi sevişi bize aslında pek de yabancı olmadığımız durumları anlatır gibidir.

Artık iyice yaşlanıp yatağa düşen Mesaadet, çocuklarına ise oldukça öfkelidir. Yaşamaya ant içmiştir. Kolay kolay ölmeyeceğim der. Çocuklarının mirasından faydalanmasını istemez. Onların kendisiyle yeteri kadar ilgilenmediğini düşünür, kendini odasında bir başına, terk edilmiş hisseder, hizmetçisini beğenmez, tersler.

Rüştü Şahin'in annesi oğlunun oğlunun ölüm haberini bir kağıtla Mesaadet'e getirince anca inanabilmiştir Mesaadet, Rüştü'nün ölümüne. Anne bir gecede yaşlanmıştır tarifsiz acıyla. Oysaki Rüştü Şahin emindir savaştan sağ döneceğinden. Evlenme sözü bile vermiştir. Mesaadet ne kadar zenginlik içinde büyüse de mutsuzdur. Evlatlarının paraya düşkünlüğünü kınar, onlara içten içe kinlenir. Yalnız başına kalmış, sevdiğini kaybetmiş ve tüm acılara rağmen ayakta kalmaya çalışan bir kadındır o. Gençliğindeki güzelliğini kimse unutsun istemez, eşyalarını açık arttırmayla satışa sunmak ister. Böyle adı öldükten sonra da anılacaktır.

Nice aşıklar gibi aşkına kavuşamamış, sevmediği bir adamla sırf ailesi uygun buldu diye evlendirilmiştir. Bu yazgı hiç de yabancı değildir bu topraklara... Kendinden önce ve sonra da bu böyle devam edecektir, birbirlerini sevmeyen insanların kaderlerini başkaları "uygun gördükleri" gerekçesiyle çizecektir. Tabi bir de maddiyat ve çıkarlar vardır ki sevginin bile önüne geçer çoğu zaman.

Füruzan Gül Mevsimi'dir adlı bu eseriyle savaşın acılarına, gidenlerin arkasından kalanların hislerine, aşka ve çaresizliğe oldukça başarılı bir şekilde değinmiştir. Betimlemeler o kadar gerçekçiydi ki okurken, hissettim ve sanki o ana gidip, bir anlık Mesaadet'in yerine koydum kendimi. Savaşı canlandırdım gözümde, İzmir'den askerlerin gelip geçtiğini, yıkık döküklüğü ve zaferi. Bu zafer Mesaadet için hiçbir zaman zafer olmamıştır. Sevdiğini almıştır onun elinden. Mesaadet'in yıllar geçse de çocukluk aşkını unutamayışı, hisleri o kadar canlı anlatılmış ki film sahnesi gibi geçti gözümün önünden. Bu kitap aslında tüm kadınların hislerinden, iç hesaplaşmalarından bir parça gibi.

Hayalinde yıllarca Rüştü Şahin'i yaşatışı ve kitabı şu cümleyle bitirişi büyük aşkın kanıtı gibiydi adeta. "Oysa İzmir bizim için bitmez gül mevsimidir, değil mi Rüştü Şahin'im benim?"

Hicret Birik

Gen

Mikro Öykü

Fi tarihinde...

Sabahın ilk ışıkları karanlığı iterek gökyüzüne yayıldığında, çekik gözlü bir adam, deriden yapılmış, ısı yalıtımı zamanına münhasır çadırında oturmuş, olası bir moğol saldırısını korkuyla düşünüyordu. Karısı üçüncü çocuğuna hamileydi.

Bugün...

Sabahın ilk ışıkları karanlığı iterek gökyüzüne yayılıyorken, çekik gözlü bir adam, perde duvarlarla örülmüş, ısı yalıtımı şimdiye münhasır evinde oturmuş olası bir nükleer saldırıyı korkuyla düşünüyor. Karısı üçüncü çocuğuna hamile...

Sevde Gül Kocalar

SABAHATTİN KUDRET AKSAL VE ÖYKÜCÜLÜĞÜNE DAİR

Zaman zaman bir an durup zihninizden geçenlere odaklandığınız oldu mu hiç? Ne düşünüyorum şu an ben? Neden bunu düşünüyorum? Nereden geldi bunlar aklıma? Sabahattin Kudret Aksal'ın öykülerini okurken hissettiğim şey tam anlamıyla bu diyebilirim. Onun öykülerinde ana karakterlerin beyin kıvrımlarında sürekli dolanırken buluyoruz kendimizi. Günün olağan akışı sürerken zamanın aktığının pek de farkında olmadığımız anlarda, aslında, Aksal'ın öykülerindeki ana karakterlerde olduğu gibi bizim de zihnimizden geçen bir sürü düşünce olduğunu hatırlıyoruz. Fikrimce Aksal'ın öykülerini okumanın en büyük faydası bu oluyor. Belki de kendimizle tanışmamıza vesile oluyor yazar. Öyle ya insan zihninde akan düşünceleri salıverdi mi, hele bir de ne düşündüğünü farkına vardı mı daha bir yakınlaşıyor kendine. Ben kimim sorusunun cevabını daha iyi yanıtlayabiliyor.

Sabahattin Kudret Aksal edebiyat dünyasında daha çok şiirleriyle tanınan bir isim aslında. Cumhuriyet döneminden bilinen bir şair, öykücü, denemeci ve oyun yazarı. 1920 İstanbul doğumlu olan yazar, İstanbul Üniversitesi Felsefe mezunu. Yazar ne kadar başlarda şair olarak tanınsa da kendisinin öykücülüğü 10 yaşlarına kadar uzanır. Bu dönemde yazılan öyküleri, dayısı Tevfik Bey tarafından ilk yapıcı eleştirilerini alır ve yazarı daha çok yazmaya teşvik eder. Ardından teyzesi ve eniştesinin yanına yerleşir. Yazar burada geçirdiği yalnız günleri ise şiir ve öykülerine sarıldığı güzel zamanlar olarak nitelendirir.

Aksal'ın ilk öyküsü olan Sementin Kahvesi 1940 yılında Servet-i Fünun Dergisinde yayımlanır. Yaygın olarak ilk yayımlanan öyküsünün Dolmuşa adlı öykü olduğu ve Küllük Dergisinde yayımlandığı bilirse de sonrasında yapılan incelemeler 20'li yaşlarında yazdığı Sementin Kahvesi öyküsünü işaret etmekte. Yazarın bu yıllarda kaleme aldığı öyküleri edebiyat dünyasında pek fazla kendini gösteremez. Yazar da 1944-1952 yılları arasında öykücülüğe kısa bir ara verir ve şiir, deneme, oyun yazarlığı üzerine yoğunlaşır.

1954 yılında yazdığı öykülerden 10 tanesini toplarlar ve Gazoz Ağacı kitabını yayımlar. Kitabın içindeki en uzun ve son öykü Gazoz Ağacı olduğundan yazar kitaba da bu ismi vermeyi uygun bulur. Gazoz Ağacı kitabı Sabahattin Kudret Aksal'a "1955 Sait Faik Hikâye Armağanı" ödülünü getirir. Yazar bu ödülü aynı zamanda Haldun Taner ile paylaşır. Edebiyat dünyasında elde ettiği bu ilk ödülüyle Aksal öykücülüğe daha çok sarılır ve yine 10 öyküsünü derlediği ikinci öykü kitabı Yaralı Hayvan 1956'da okuruyla buluşur. Bu kitap da yazara "1957 Türk Dil Kurumu Sanat Armağanı" ödülünü kazandırır.

Sabahattin Kudret Aksal 1983'te bu iki öykü kitabını günceller ve içine Birkaç Öykü Daha başlıklı 5 öyküden oluşan üçüncü bir kısım daha ekleyerek Gazoz Ağacı/Yaralı Hayvan isimli 25 öyküden oluşan tek bir kitap yayımlar. Yapı Kredi Yayınları (YKY) ise 1994 yılında bu kitaba yazarın kitabında yer almayan 2 öyküsünü daha ekler ve Gazoz Ağacı, Yaralı Hayvan ve Ötesi isimle tekrar yayımlar. YKY aynı zamanda bu basımında kitabın içinde yer alan her öykünün sonunda öykünün ilk nerede ve ne zaman yayımlandığı bilgisini veren küçük notlar da düşer ve öyküleri kronolojik olarak sıralar. Bu sayede yazarın öykücülüğünün gelişimine tanıklık etmek de mümkün hale gelir. YKY en son basımında ise yazarın edebiyat dünyasında yayımlanan tüm öykülerini tek bir kitapta toplamayı amaçlar ve kitaplarında bulunmayan 8 öyküyü kitabın 3. bölümü olan Birkaç Öykü Daha kısmına ekler. Bu öyküler içerik veya başlık olarak önceki birkaç öyküsüne benzese de aslında değişim geçirmiş eserleridir.

Aksal'ın eserlerini okurken derin gözlem yeteneğini fark etmemek imkansızdır. Üstelik bunu sadece çevre, olay betimlemesiyle değil çevresindeki insanların ruh halini, yazının başında bahsettiğimiz kendi iç alemi betimlemesiyle de gerçekleştirir. Çevre veya durum betimlemelerinde bunu okura hissettirmek hep daha mümkünmüş gibi gelir bana. Okurken kendimi o mekânın veya o olayın içinde hisseder ve eğer gerçekten iyi bir betimleme okuyorsam bunun heyecanını ciddi ciddi yaşarım. Ancak öyküdeki ana karakterlerin iç dünyaları betimlendiği zaman okuru o iç dünyaya dahil etmek ve betimlenen düşünceleri ve duyguları okura hissettirmek oldukça zor bir beceri olsa gerek ve Aksal sanırım bana bunu hissettiren ve beni bu anlamda heyecanlandıran nadir yazarlardan.

"Yaşamının güzelliğini her zaman duyabilir insan. Hatta şimdi gördüğünüz gibi, geciken bir vapur beklerken bile. Yeter ki her şeyi, her şeyi, insanları, duyularımızı, eşyayı sevelim. Bir çocuğun dış dünya karşısında duyduğu hayranlık olsun içimizde. En küçük bir yağmur damlasına bile ilgi duyalım. Böyle oldu mu, bir iskele meydanında, on dakikada, dilerseniz hatıralarınızın dünyasına kayar gider, yıllarca önce yaşanmış bir anı yeni baştan yaşarsınız. Dilerseniz meydandan geçen insanları seyreder, kafanızda romanlarını kurar, kurar da sonra yine kendiniz okursunuz." (sf. 57/Bizim Olan Sokaklar)

Aksal'ın eserlerinde daha çok gün içinde yanımızdan geçip giden orta halli insanların veya anlatıcının dilinden, belki yazarın belki çoğunlukla yazarın kurguladığı ana karakterlerin kendi dilinden günün olağan akışı sırasında neler yaşadıkları, neler düşündükleri ve hissettiklerine rastlarız. Aile ilişkileri, arkadaşlık ilişkileri, iş ilişkileri, sevgili ilişkilerine de değinen yazar bunu daha çok psikolojik tahlillerle bizlere yansıtır.

"Benim için eşyada duygu aramak, önüne geçilmez bir alışkanlıktı bir zaman. Kullandığım zaman eşyanın duygularının farkında olmazdım. Pencereyi açtığım zaman pencerenin, gemiye bindiğim zaman geminin konuşan bir hali yoktur da asıl açmadığım pencere, binmediğim gemi dile gelir.

Oturduğum yerde, caddeden uzakta, kahvenin içerlek bir köşesindeki iskemlede caddeye baktığım zamanlar dünyayı daima güzel, insanları iyi gördüm. Bir ileriki masada oturan ne kadar insanın yaşantısını, işini merak ettim. Kendi kendime düşünceye vardım. Buldum, bulamadım, tasarladım, yanıldım.” (sf. 45/Büyükannemin Ölümü)

Tanımadığı insanları anlamaya çalışmak da öykülerinde yer verdiği önemli noktalardan biridir. Geçmişini bilmese de o insanlara kendi zihninde bir geçmiş kurgulamak, aklından geçenleri bilmeye, acılarını anlamaya çalışmak gibi özellikleri vardır bazı ana karakterlerin. Bir öyküsünde şöyle ifade eder bunu:

“Görölmüş müdür bir insanın bir başka insanın içinden geçenleri tıpatıp anladığı?” (sf:34 / Geceye Doğru)

Tıpatıp anlamasa da çabası vardır. Herkesin hayalleri, umutları, acıları, hataları, doğruları, yanlışları vardır. Aksal da eserlerinde herkesten seçtiği bir kişinin –bu kendisi de olabilir- o an ne hissettiğine ve düşündüğüne odaklıdır. Yani aslında ana karakter öykü boyunca üstbilişsel bir düşünüş içindedir. Bizi düşünmeye iten bu süreç sayesinde bu kişiler hem o kadar biz hem de o kadar başkalarıdır ki başkaları üzerinden kendimizi bulmak -yazının başında da bahsettiğimiz gibi- mümkündür. Dr. Arif Yılmaz, Aksal’ın öykücülüğü üzerine yazdığı bir yazısında yazarın birçok öyküsünde kahramanların isimsiz olmalarının, anlatılanları bir kişiye değil herkese genellememiz açısından anlamlı olduğunu şöyle ifade eder:

“Bir olguyu anlamak, anlatmak ve açıklamak, bir durumu bizimle paylaşmak amacını taşıma, yazarın hikâye kişilerini okuyucusuna belli bir isimle sunmak istememesinin en tutarlı nedeni olarak gösterilebilir. Böyle bir soyutlamayla yazar, özeline değil, genelin peşine düştüğünü ifadelendirmek ister gibidir.”

Sabahattin Kudret Aksal öykülerinde geçmişe, ilk heyecanlara, gençlik yıllarına duyulan özlem yoğun bir şekilde hissedilir:

“Geçmiş zamanlar med halindeki denizin bütün baskısıyla karaya yüklenişi gibi yükleniyordu. Bir doğa gücüne benziyordu adeta. O kadar güçlü, insafsızdı. Med halindeki deniz de böyle yüklenirdi karaya. Tarlaları, sokakları, evleri, dükkanları, kasabaları, şehirleri böyle harap eder, alır götürürdü. Geçmiş zamanların, hülyaların bu yaşlı adamın şu sakin olması gereken akşam saatlerini altüst edişi gibi.” (sf. 35/Geceye Doğru)

Geçmişe duyulan bu özlemin, yitip giden ve geri döndürülemeyecek olan zamanın verdiği bu pişmanlığın yaşattığı derin melankoli haline yazarın öykülerinin birçoğunda rastlamak mümkündür. Dünya telaşıyla tutunmaya çalıştığımız ‘şey’ler uğruna aslında yaşanması gereken güzel anların biz dokunamadan yanımızdan geçip gittiklerini ve ilerde bir gün bunu anladığımızda çok geç olacağı düşüncesini yazar bir öyküsünde şöyle ifade eder:

“Ta içimden şehirde neler yapılabilecek, ne türlü mutlu olunabilecek bir günün geçip gittiğini, böylece daha birçok günlerin de geçip gideceğini adeta bir kum saatinin boşaldığını gözlerimle görür gibi birçok şeylerin bir daha bulunmamak üzere yittiğini duyardım.” (sf.68/Bir Başka Türüsü)

Eserlerindeki bu ağır psikolojik tahlillerle yüklü melankolik halini yine de bir yerlerde yaşama sevinci, umut ve mutluluk karşılar. İnsanın içindeki iyi ve kötü ruh halleri gibi yaşamda da tezatlıklar mevcuttur. Altını çizmelere doyamadığımız satırlar taşar kitabın sayfalarından iyiye ve kötüye dair. Biz yine de umutla bitirelim:

“Çok daha sonraları, çok daha geç yaşlarda öğrenilen, değerleri bilinen şeyleri çoktan öğrenmiştik biz; biliyorduk. Ilık rüzgarsız hava az şey değildi. Başımızı kaldırıp gökyüzüne baktığımız zaman gördüğümüz milyarlarca yıldız az şey değildi. Ya içimizde, ta içimizde duyduğumuz bu özgürlük duygusu! Bu alabildiğine özgürlük duygusu! Sadece bunlar insanoğlunun yaşamaktan hoşnut olmasına yetebilirdi.” (sf 51/Bizim Olan Sokaklar)

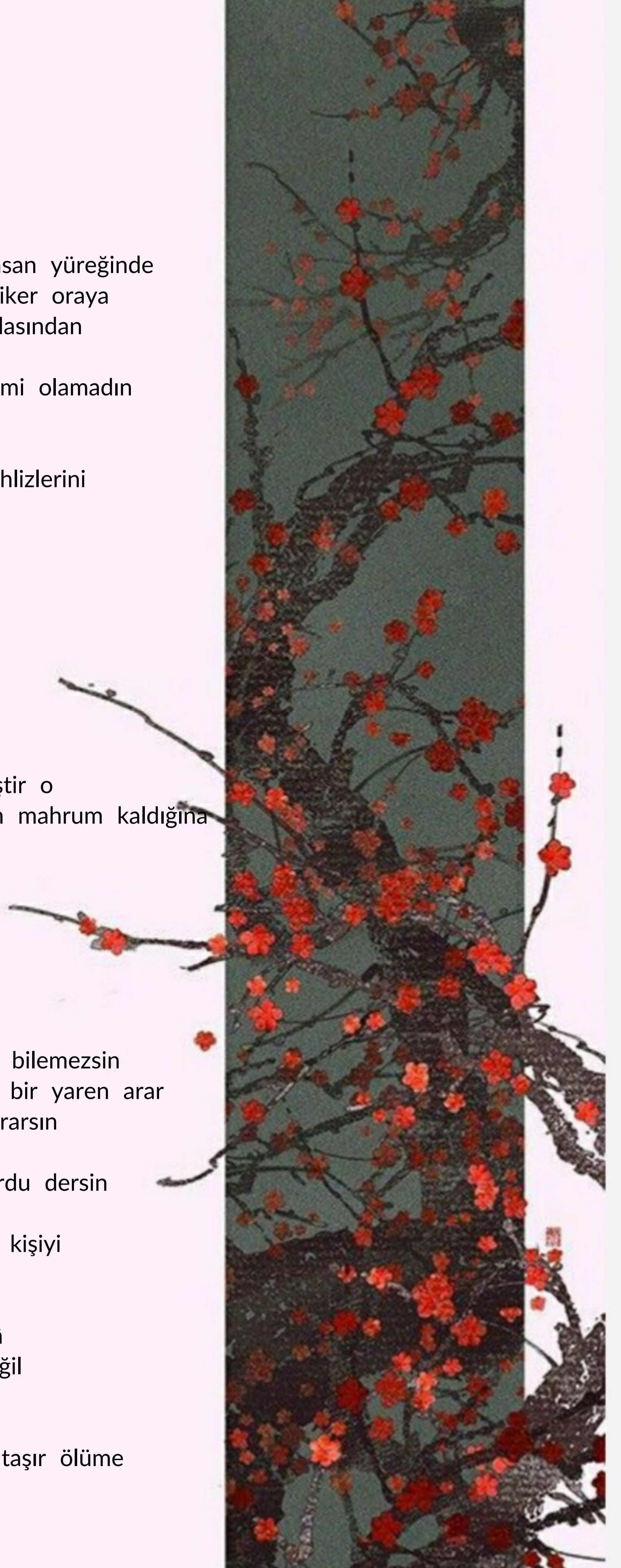
Hangi kalptir o içine sığmadığın
O kadar mı küçülmüştü sevdiğin
Bir dünya dolusu sevgiler büyütür insan yüreğinde
Bir dünya dolusu çiçek eker, ağaç diker oraya
O da yetmez denizler oluşturur sevdasından
Kıyısında da mı yer yoktu sana
Bir ağacının dalına konan kelebekte mi olamadın

Yok yok sana kızmıyorum
Sen öyle birine açmışsın ki içinin dehlizlerini
Gören yok, bilen yok
Baksana yar yok sende, yara çok
Uykusuz gecelerinin sebebinin
Senden haberi yok
Eğer olsaydı
İnsanın kalbi bir ömrü yıllarca
taşır taşır ölüme götürür
Bir insan ne ki onun nazarında

Gözlerini gördü mü senin? Görmemiştir o
Zira görse talan olurdu bunca zaman mahrum kaldığına
Zira görse yanardı
Bekledikçe korlaşmış bakışların
Gel küle dönmeden bir ses ver ona
İnsan yüreği hissizleşir mi hiç
Çal kapısını
Sessizce önünde durma
Uzaktan bakma
Yaklaşmazsan tek mi çift mi onu da bilemezsin
Tekse eğer o da yalnızlığını kovacak bir yaren arar
Çiftse zaten sen de yoluna yoldaş ararsın

Her seven sevdiğine kavuşsa ne olurdu dersin
Bir kişiyi kimler sever bilemezsin
Seni kaç kişi seviyor ve de sevdiğin kişiyi
O kadar insan ne olacak?
Ben sana diyeyim
Gönlünü değdirdiğine vardıysa ne âlâ
Yoksa gönlünü kondurduğu dalda değil
Ömrünü kondurduğu dalda duracak

Çünkü demiştim ya; insan bir ömrü taşır ölüme
Gönüldeki gam ne ki onun yanında

Neslihan Yiğitler

Acelen Ne, Bekle Redife

“Merhaba İsmail Usta! Öğleyi bulunca bir iki lokma atıştırmak için sana geldik. Bak, kızı da getirdim. Sabahtan beri sokak sokak benle gezdi durdu. Bu çocuk milleti hoş oluyor. Ne görse, ne duysa sevindi, eğlendi.”

Redife'nin babası Temir Efendi'nin bu sözleriyle yani diyaloglarla açılıyor öykünün kapısı. Ayakkabı tamircisi İsmail Usta'yı kızı Redife'yle ziyarete gelen Temrin Efendi “ Uzun boyuyla çelişen eğilişi, elinde tuttuğu bütün ekmek yorgunluğunu açığa vuruyordu” anlatımıyla yazar, zihnimize ilk kancayı takıyor. Acaba Temir Efendi neden yorgun? Ekmek yorgunluğu?

Atılan bu ilk düğümün peşi sıra, ana karakterler olan İsmail Usta ve Redife yavaş yavaş kendilerini gösteriyor. “Küçük bir kız çocuğu, ağır ağır uzun boylu adamın bacaklarının yanında göründü. Yüzünü utanmanın ince kızılığı sarmıştı”. Bu noktadan sonra öykünün geçeceği atmosfer ve ayakkabı tamir dükkânının detayları sarıyor sarmalıyor bizi. Redife'ye Güzelleme öyküsü, karakteri, atmosferi ve diliyle bir öykü olmanın yanı sıra okuru kendisine çeken, içine alan, acı ve tatlısıyla derisinin altına sızan bir sihir gibi...” Yüzünün yalın çizgilerinde gülmekten iz kalmamıştı” Bu anlatım her birimizin kimi dönem yaşadığı, yaşamasa da kendisini yerine kolayca koyabildiği dönemleri anlatmıyor mu?

Devam ettiğimizde, diyaloglardan hem karakterin ruh halini hem de öykünün geçtiği semtin ekonomik durumunu anlıyoruz. Yazar bize tüm bunları anlatırken karakteri Temrin Efendi'ye “ Bizimki doğum yapacak bugün” dedirterek zihnimize ikinci kancayı atıyor. Acaba doğum yapabilecek mi? Yoksa başına bir şey mi gelecek? Dedikten sonra ayakkabı tamir dükkânının içinden çıkıp etraflıca mahalleyi geziyoruz. Yenen karpuzlardan sızan sular, dışarıda oturanların oynadığı tavla gürültüleri hem mevsimin yaz olduğunu imliyor hem duyularımızı (tat alma, işitme) harekete geçiriyor.

“ Ögelleri ortaya çıkan yeni kalabalık, onların umutsuzlukla örülü bekleyişlerine kısa da olsa bir canlılık getirdi. Öyle ya! Elbette onlar da bir iş bulacaklardı” Yazarın, toplumun “ sıradan” ya da “ küçük” olarak nitelediği kişileri anlatışında her zaman yoksulluk umuda evrilmekte. Bu anlamda satır aralarında “ Hep bir umur vardır” bilgisi okura iletilmekte ve okuyucuya iyi gelmektedir.

Az önce bahsedilen, duyularımızı harekete geçiren detaylar, öykünün ana karakteri Temrin Efendi'nin mahallenin yukarısındaki apartmanlara ciğer, uykuluk, beyin sattığının anlatımıyla tekrar canlanır. Burnuna çarpan sakatat kokusuyla okur, kendisini tekrar öykünün içinde bulur. “ Nereden çıktığı belirsiz iki kedi, sakatat dolabının tellerindeki kalık et kokularının verdiği ürpertiyle gezip duruyorlardı” Ayrıca sözü edilen koku, sosyal, ruhsal ve statü belirleyen bir olgu olarak kullanılmaktadır.

Atmosfer ve karakterler oturduktan sonra öykünün başından bu yana Temrin Efendi'nin ısrarına karşın İsmail Usta'nın elini bir türlü öpmeyen Redife, ustanın kendisine gösterdiği anlayış ve sevecenlikle “ Baksana yüze kadar saymayı bile öğrenmiş, baksana büyüyor” demesiyle hevesle el öpmesi, küçük kızın yaşadığı yoksunluğu, ufak bir onaylanma, fark edilme ve önemsenme karşısında nasıl coşkuyla dolduğu gözlerimizin önüne seriliyor. Baba modeli üzerinden öykü boyunca vurgulanan yoksulluk, Redife'de büyük bir yoksunluk duygusu oluşturmuştur. Bu yoksunluk, öykünün adeta gözüdür. Dünyada, etrafında olan bitene hep bu gözle bakar. “ Çocuğun ağlaması durmuş, yüzüne yaşının kaldıramayacağı bir hüznün çökmüştü.” Henüz kirlenmemiş, sonradan öğrenilen değer yargılarından uzak çocuklar yazarın değişmez kişileridir.

Öykü sürerken, yan karakter olan annenin yine baba modeli üzerinden anlatıldığını görürüz. Anneyle hiç karşılaşmayız ama baba diyalogu ve davranışları bize annenin nasıl algılanması gerektiğini anlatır. “ Yıllar var ki şakalaşmamışız birlikte. Yüzündeki kırışıklıklar eskiden beri vardı sanırsın. Analığı tazelenince yekinir mi dersin?” Baba ile kurulan ilişkinin niteliği, çocuğun anneye bakışını vurgular. “ Onu dövmezsin değil mi artık baba? Dövme annemi”

Öykünün tepe noktasına gelindiğinde, Temrin Efendi'nin eşiyle yaşadığı en büyük çatışma anlatılır. Bu tepe noktası temposunu hiç yitirmeden, Temrin Efendi, doğacak çocuğunun oğlan olacağına inancı tam, karşılaştığı bir işçiden duyduğu cümleyle hayallerinin zirvesinden hızla aşağı düşer “ Oğlan olur diyorsan, biraz palazlansın getirirsin bizim yanımıza. Ona zanaat öğreniriz. İşçi olmayı öğrenir. Altın bileziği olur elinde” Doğacak çocuğun oğlan olmasından ne kadar eminse, okuyup Redife'yi kurtaracağından da o kadar umutlu olan Temrin Efendi'ye işçi, “ doğacak çocuğunun karşı konmaz gerçekliğini” yani yoksulluğunu hatırlatmış ve onu bir tepeden uçuruma yuvarlamıştır.

Eserde, kahramanların yüz ifadeleri, bakışları, mekânlar, nesnelere, renkler, kelimeler, kokular, isimler hiçbir şey öylesine seçilmemiştir. Her biri titizlikle yerleştirilerek öykünün patlama noktasına hizmet etmiştir. Yazar, tüm bu detayları işlerken yalınlığından hiçbir zaman ödün vermez. Kalemmini eline aldığı ilk günden bu yana, üslubunu yalınlık tahtına oturtmuş bir ustadır Füzuzan.

Evet, Füzuzan, isminin kaynağı Firuze taşı gibi parlak, o şarkıdaki gibi öyküleri etkileyicidir. Tıpkı:

*“ Duru bir su gibi, bazen volkan gibi, bazen bir deli rüzgâr gibi,

Gözlerinde telaş, yıllar sence yavaş,

Acelen ne? Bekle...”

Umarım bize yine, yepyeni öyküler yazarsınız.

Batuhan Kara

Salanan Adam

Sahiplendiğim sevinçlerin, yaşayışların, hayallerin heyecanını şehrimde kutlayacağım vakit, bir yetim çocuğun haykırışları, eşinden şiddet gören kadının inlemeleri yahut evladının sokaklardan dönmesi için gecenin acımasız saatlerinde cam kenarında dua eden kınalı saçlı annenin matemi görkemli minarelerimde yankılanıyordu. Şehrimin sesinden bunalan, kendini bilmez, isyankar bir adamın hakaretleri ile sarsılıyordum. Her ne kadar cezalandırmak istesem de sevgili beynim Taksim, ayakta bile durmakta zorluk çeken bu isyankâr, aciz adama acıمامı söylüyordu. Milyonlarca ruhun; portrelerine, manzarasına, neşesine ve kalabalığına hayran kaldığı, övünç kaynağım olan sevgili Taksim'e güvenmemek için hiçbir nedenim olmadığını düşünürken kalbim, destur demeden girdi aramıza. Korktuğum başıma gelmişti. Ah kalbim! Kadıköy'üm. Bitmek bilmeyen çatışmalara engel olamıyordum. Her şeyden beni sorumlu tutuyorlardı. Üstelik sorumsuz insanların sorumlulukları da bana aitti. Bunları düşünürken beynim -Taksim-söz hakkını kalbime, yani toprağında en fazla yabancı ayak izi barındıran Kadıköy'e bırakmıştı.

Kalbim bana Haydarpaşa Garı'ndan gelen heyecanlı tren sesi ile yaklaştı. “Kulak ver bu sese ey aziz İstanbul!” dedi. “Umutlarla semtime ayak basan cebi boş gariban ile deri valizli zenginin seninle ilk tanıştığı yerdir burası. Sanma ki birbirinden farklı unvanlar taşır bu insanlar; kudretine bakınca hepsi aynı hizadalar.”

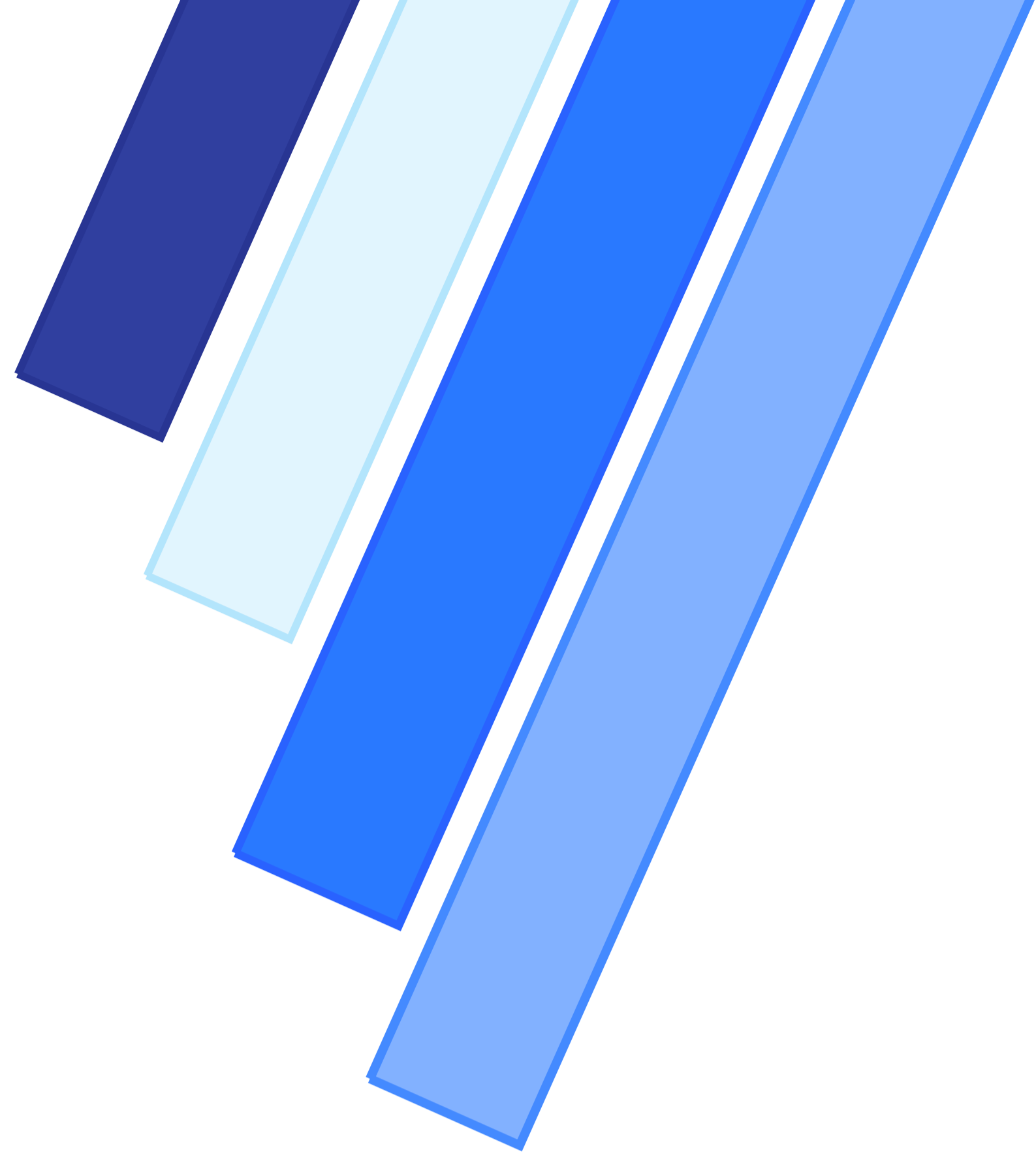
Uzunca bir sessizlik oluştu şehrimde. Kalbim bana kibrimi hatırlatmıştı. Sayısız insana ev sahipliği yaptığım ve ekmek kapısı açtığım halde bu adamın sözlerini hak etmiyordum. Cezası olmalıydı elbette; böyle başıboş bırakamazdım sallanan adamı. Çok eskilere döndüm, gitmek istemediğim kadar eskilere. Orada bıraktım düşüncelerime karışan organlarımı. Yalnızdım. Kuru şehrim kaldı geriye. Grimsi havayla doldu içim. Acımasızlığa büründüm. Yaklaştım sallanan adama ve tam alacakken her şeyini, bir yanık türkü armağan etti gökyüzüme.

Gri hava, maviye döndü; içim merhamet doldu. Tanrıdan bir dilek diledi adam, kabul oldu. Gövdem gül oldu, düştüm sallanan adamın önüne. Tuttu dikenimden, uzun paltosuna koydu. Beraber bir oraya bir buraya sallanırken durduk mezarın önünde. Nazikçe bıraktı beni en sevdiğinin huzuruna. Dikenim başparmağına battı koyarken, bir damla kan aktı toprağa. Kalanı da mezar taşına sürdü. Titreyen bacakları ile yemin etti sevdiğine. Toprağından bir avuç koklayıp gitti.

Kokladığı toprak ile baş başa kalınca anladım bunca isyanın, hakaretin nedenini. Sallanan adam için ben sevdiğinden ibarettim. Sevdiğinden sonra; denizim, tarihim, kulelerim, saraylarım, kalabalığım hiçbir anlam ifade etmiyordu onun için. Günler sonra tekrardan karşılaştık adamla. Bu sefer ne uzun paltosu vardı üstünde ne de içine koyacak bir gül. Beyaz bir kefenin içinde sarılıydı. Sesi çıkmıyordu artık, rahatlamış gibiydi. Sevdiğiyi aynı toprağı paylaşıyordu. Emanetini teslim ettikten sonra oracıkta soldum ve benliğime kavuştum. Bir kürek de ben toprak attım sallanan adamın üstüne.

Yağmurumdan haber saldım omuzlarımdaki insanlara. Doğrudum görkemli varlığımla, haykırdım semaya: “Sözüm olsun! Ruhun hissetmeyecek içimdeki cenazeni! Bir daha kimseyi öldürmeyeceğim içimde ve yaşatmayacağım da! Sakın ola inkâr etmeyin, ey bana sığınan bedenler! Kaburgaların yüzlerce parçaya ayrılıp çaresizce iyileşmeyi beklediğin vakit, İstanbul’u anlayacaksın.” Kapattım gözlerimi küskün bir şekilde. Açmaya da niyetim yok, sallanan bir adamın önüne gül olup düşene kadar.

Hatice Hamarat

Edebiyatımızın Gizli Kalmış Öykücülerinden Vüs'at O. Bener

Türk öykücüsünün özgün sesi Vüs'at Orhan Bener, bireyin iç dünyasına inerek onun yalnızlığını, açmazlarını ve yabancılaşmasını anlattığı öyküleri ve romanları ile edebiyatımıza damgasını vurmuş bir yazardır. Dost, Yaşamaz, İhlamur Ağacı, Buzul Çağının Virüsü, İpi Ucu, Bay Muannit Sahtegi'nin Notları, Siyah- Beyaz, Manzumeler, Mızıkalı Yürüyüş, Kara Tren ve Kapan öykü, roman ve şiir alanında verdiği yapıtlardır.

Peki, huzursuzluğu minval edinmiş eserlerin sahibi Vüs'at Orhan Bener kimdir? Niçin edebiyatımızda hak ettiği değeri görmemiştir?

Babası Mustafa Raşit Bener dönemin kadın haklarının savunucusu olan bir yazardır. Annesi Mediha Hanım ise iyi eğitim almış bir kadı kızı. Bener, 10 Mayıs 1922 yılında Samsun'da dünyaya gelir. Yazarın hayatı babasının görev yeri değişiklikleri nedeni ile pek çok ilde geçer. Askeri ortaokul ve lise yıllarında edebiyatla yakından ilgilenen başarılı bir öğrencidir. Kara Harp Okulu'nu birincilikle bitiren Bener, Edremit'e atanır. Onun yaşamını ve yazın hayatını en etkileyecek olay 1946'da yaşanır. Hamile olan eşini ve çocuğunu menenjit hastalığı nedeniyle kaybeder. Onun eserlerindeki huzursuzluk ve karamsarlığın sebebi pek çok edebiyatçıya göre bu olaydır. "Dost" adlı öyküsü ile katıldığı yarışmada dördüncü olarak dönemin usta yazarı Memduh Şevket Esendal'ın dikkatini çeker. Yazıları dönemin çeşitli dergilerinde yayımlanmaya başlar. Bener'in farklı dili ve özgün sesi zaman zaman pek çok eleştiriye maruz kalmasına da sebep olmuştur. Yazılarındaki karamsarlık çoğu kez dışlanır ve şiddetle eleştirilir. Bener'e göre "onları eğlendiremediği" için bu tepkileri almaktadır. Yazar bu konuda haklıdır çünkü en iyi okuyucu bile karamsar bir dünyaya çekildiğinde kendisini sıkıştırılmış hissedebilir.

"DOST" ÖYKÜSÜNDE ÜZERİMİZE YIĞILAN SIKINTI;

Vüs'at O. Bener insanı hayatta tutan şeylerin ait olma duygusu, ilişkiler ve bağlılıklar olduğunu yansıtır. Dünya ile mücadelemizde bunlar olmadan ayakta kalmamız mümkün olmaz. O, yazılarında mücadele yeteneğini kaybetmiş karakterlerle bizi ümitsizliğin doruklarına ulaştırır. İçimizde yaşadığımız kaybedeni ortaya çıkarır.

Belki de onun edebiyatımızda bu denli bir deha iken ötelenmesini anlamlı kılar bu düşünce. Çünkü okurlar çoğu kez mutluluk rüzgârları estiren yazın türlerine ya da onları yaşamadıkları bir hayatı sunan türlere imtina göstermektedir. Kaybedilmiş tarafını her daim saklı tutma isteği ve onunla yüzleşmek istememesi Bener'in görmediği değeri anlatmaya yeter sanıyorum.

“Dost” öyküsünde kahramanın iç konuşması yitirilmiş ümit ve umutsuzluk duygusunu bize olabildiğince yalın bir şekilde sunar;

“Allah belasını versin. Hayat mı be! Şimdi ben zevk mi alıyorum, bu adamla oturup içmekten? Sıkıntı işte. Keşke eve gitseydim. Kitaplar. Yerin dibine batsın kitaplar! Ne öğrettiler bana? Sökebildiler mi içimdeki huzursuzluğu?” sürekli sorgulayıcı, iç ve dış dünya arasındaki uzlaşmanın sağlanamaması onun karakterlerinin adeta profilidir.

“Herifte kalp denen bir şey yok.” Sözleri öyküde geçen Kasap Ali'nin portresini çizer. Bener'in yazılarındaki arayış nesnesi olmayan, tüketici bir arayıştır.

“Merhamet kötü şey, ondan kurtulmak lazım.” Diye düşünen karakter Naciye kocasının rakı sofrasında şarkı söylerken zıtlık duygusunu bize karamsar bir hava ile taşır. Gördüğümüz gibi kahramanlar yalnızlığın pek çok çeşidi ile sınanmıştır. Sosyal, kültürel, psikolojik ya da toplumsal yalnızlık onların hayat hikâyesinde önemli bir parçadır. Vüs'at O. Bener'in edebiyatımıza bıraktığı tüm eserler kara yazın edebiyatının en dâhi eserleridir.

Buzul Çağının Virüsü romanını ise en yakın dostu Oğuz Atay'a adamıştır. Bu ikilinin kapalı kapılar ardında konuştuklarına nail olmasak bile her ikisinin de edebiyatımıza bıraktığı nadide eserlerde izlerini sürmek mümkün olmuştur.

Bener, bize kalbimizden girip zihnimize saplanan bir okun ucundaki soruyu sorar; İnsan nedir? İnsanın yalnızlığı ne işe yarar? Ya da mühim midir?

Minnet ve özlemle...

“Umutların, kestirimlerin, beklentilerin iskambil piramidi!”

Vüs'at O. Bener

Emrah Onah Babam Ve Hayallerim Mikro Öykü

Dış fakültesinin diplomasıyla İzmir'e dönerken, babam işe gideceği zaman anlattığım hayallerim gözümde canlandı. O gün babam mermer ocağında vefat ederken ben gözümde yaşlı hayallerimin peşine düştüm.

Büşra Canbaz

Pencere Önü Hayat

Her şey olabildiğince yavaş. Yelkovan yorulmuş olsa gerek ki akrebini kovalamadığı bir zamana denk geldin. Yine uykunun zor tuttuğu bir akşamdı. Karanlığı içine ilmek ilmek işleyerek uğurladın geceyi. Onun yerine güneş geldi aheste aheste doğarak. Dünyayı aydınlatsam mı aydınlatmasam mı diye düşünerek. Doğurdu kendini bin bir zahmetle.

Pencereden birkaç ışık huzmesi yansıyor yüzüne. Bakıyorsun sabah olmuş. Daha biraz evvel koymuştun kafanı yastığa. Uyanmak istiyorsun, her gün yeni bir başlangıç zirvalıklarına inanmak istiyorsun. Daha yataktan kalkarken iki büklüm kalkıyorsun. Bir başlangıç bu kadar yenik olabilirdi. Kahvesiz uyanamam diyenlere inat açık bir çay koyuyorsun kendine tek şeker atıyorsun içine. Şekerin zararını bildiğin için değil damak tadın öyle olduğu için kullanıyorsun o tek şekeri. Üç beyazdan uzak durmak yerine insanlardan uzak durmak istiyorsun. Yavaş yavaş giyinirken, dışarıya bakıyorsun sanki her an bulutlar tüm insanlığa kızıp içini boşaltacakmış gibi. Bulutlara da baş kaldırıyorsun, almıyorsun yanına şemsiyeni. Yağmurda ıslanmayı da hep çok severdin zaten. Anahtarını cebine atıp ocağın altını kapatıp kapatmadığını düşünürken sayısız kere evden çıkıyorsun.

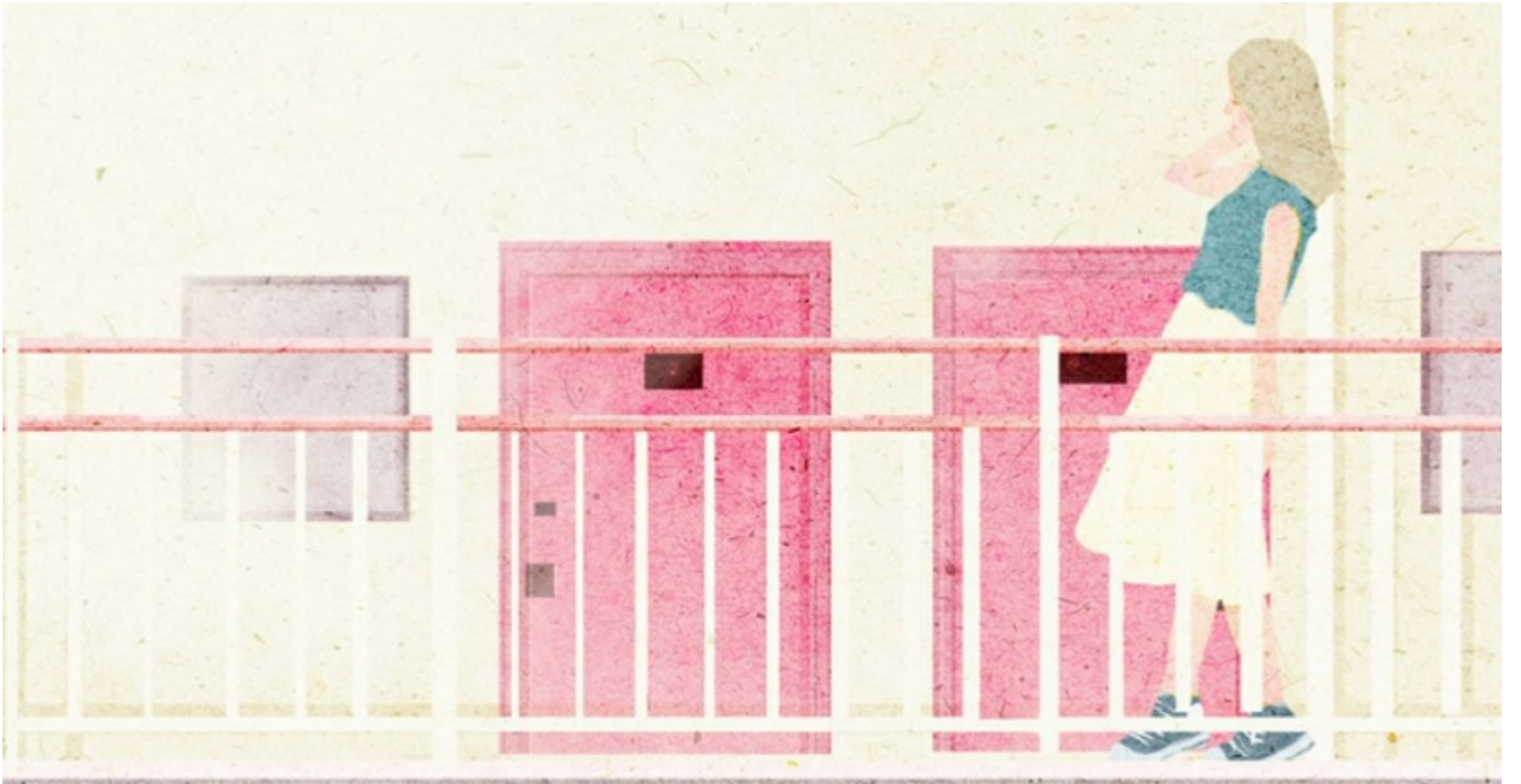
Yolda yağmur çiselemeye başlıyor sabah ki mahmurluğundan eser yok. Pamuk gibi oluyorsun yüzünü karşıladıkça yağmur taneleri. Kulaklığında bir sevda ezgisi. Hayata yeniden inanmak için güzel bir oluyor bir anlığına. Geçmiş geliyor aklına, iyi insanlara olan inancını diri tutmaya çalışıyorsun. Sen böyle bir dünya kurmuşken kafanda, zorunluluklarla karşılaşıyorsun. İş yerinin kapısını açıyorsun samimiyetsiz gülüşler karşılıyor seni. "Bugün biraz durgun görünüyorsun..." sözleri ile alttan alttan sorguluyorlar seni. Sonra kendilerince durgun olmana sebepler bulup sana onaylatmaya çalışıyorlar.

Paldır küldür yaşamlarında kendilerinden başka kimseyi düşünmeyen insanlara şu derdim var demek sahne geliyor sana. Susuyorsun ve geçiştiriyorsun bin bir yalanla onları. İçten içe de yiyorsun kendini. Bu durgunluğum ne zaman son bulacak diye merak ediyorsun. En çok sen istiyorsun içten gülmeyi. En çok sen istiyorsun insanlara yeniden inanmayı...

İş yerinde bir robota dönüşüyorsun. Ne yapılması gerekiyorsa onu yapan, kimsenin etliğine sütlüğüne karışmayan, öğlen yemeklerini atıştırmalar halinde yaşayan birine... Mesainin bitimini ipe çekmiyorsun ama çıkma saatine yakın bir gidesin tutuyor hep. Yıllarca iş yerinden hep en son çıkan sen şimdi ne oluyordu da gitmek istiyordun? Tahammül seviyeni neler zorluyordu? Günler sonra fark ettin ki insan bazen tökezliyordu ve insan bazen sevmiyordu. Peki, ama hayatı sevdirmeyen ne idi? Bunun bir depresyon olmadığını biliyordun ne majör bir bozukluktan ne de minör...

Yıllarca odasında saksı saksı çiçek bakan bir kadın şimdilerde odada kendine zor yer buluyordu. Çiçeklerinden şikâyetçiydin. Fazlalılığın, sineklenmelerinden, kurumalarından, yapraklarının tozlanmalarından... İncir çekirdeğini doldurmayacak sebeplerdi bunlar. Normalde her sabah uyandıktan sonra her biriyle tek tek konuşur onların kendini anladığını düşünürdün. Ne oluyordu da bir odaya sığamıyordunuz? İşten çıkıp eve koşa koşa gitmeni beklerken eve de ayakların sürüne sürüne gidiyordu. Fiziksel bir yorgunluk değildi ama sebebini de açıklayamıyordun kendine. Kansızlık dedin başta bunlar hep kansızlıktan. Şu hemoglobinin nedir başıma bela oldu elimin ayağımın ferini kesti diyip geçiştirdin kendini. Önceleri yemek yemeyi bir sanat olarak görürken şimdilerde yaşamak için yiyorsun. Az az ve düzensiz. Başka birisi olsa âşık oldu da öyle iştahtan kesildi derdin ama bir insan bu kadar mutsuz âşık da olamazdı. Zira kendinin âşık hallerini de hatırlıyorsun. Yiyemezdin ama midende kelekler uçuştugu için yiyemezdin.

Üzülüyordun da bu haline. Haftalarca her geceni böyle kapattın. Ağlamak istiyordun içten içe gücendiğin her şeye. Dökülmüyordu gözlerinden o yaşlar. Sıkı sıkı tutunuyordu kirpiklerine. Ağlayamadıkça daha da üzülüyordun. Biraz çığlık atsan, biraz öfkeni kussan, birazcık da ağlasan geçecekti belki ama sen ne ağladın ne bağırdın ne çağırdın. İçten içe yedin kendini. Birkaç ay sonra işi bıraktın. Yıllarca emek verdiğin işini biri bırakıp kafa dinlemek istedin. Kafanda dönenlerin ne olduğunu bilmeden. Senin derdin onun içindekilerle ilgiliydi. Küçükken o çok istediğin satranç takımını neden alınmadığını sorgulamak istedin. İlkokulda arkadaşlarının seninle neden dalga geçtiğini öğrenmek istedin. Fakirliğin neden çocuklar içinde olduğunu merak ettin. Lisede istediğin bölümü neden kazanamadığını düşündün. İlk aşkın seninle neden yollarını ayırdığını ve daha sonra sevdaya neden hiç inanmadığını sormak istedin en çok. İnsanların zor, nankör, korkak ve sevimsiz olduklarını haykırmak istedin onlara. Yapamadın hiç birini, tıpkı artık ağlayamadığın gibi...

Üzülüyordun da bu haline. Haftalarca her geceni böyle kapattın. Ağlamak istiyordun içten içe gücendiğin her şeye. Dökülmüyordu gözlerinden o yaşlar. Sıkı sıkı tutunuyordu kirpiklerine. Ağlayamadıkça daha da üzülüyordun. Biraz çığlık atsan, biraz öfkeni kussan, birazcık da ağlasan geçecekti belki ama sen ne ağladın ne bağırdın ne çağırdın. İçten içe yedin kendini. Birkaç ay sonra işi bıraktın. Yıllarca emek verdiğin işini biri bırakıp kafa dinlemek istedin. Kafanda dönenlerin ne olduğunu bilmeden. Senin derdin onun içindekilerleydi. Küçükken o çok istediğin satranç takımını neden alınmadığını sorgulamak istedin. İlkokulda arkadaşlarının seninle neden dalga geçtiğini öğrenmek istedin. Fakirliğin neden çocuklar içinde olduğunu merak ettin. Lisede istediğin bölümü neden kazanamadığını düşündün. İlk aşkının seninle neden yollarını ayırdığını ve daha sonra sevdaya neden hiç inanmadığını sormak istedin en çok. İnsanların zor, nankör, korkak ve sevimsiz olduklarını haykırmak istedin onlara. Yapamadın hiç birini, tıpkı artık ağlayamadığın gibi...

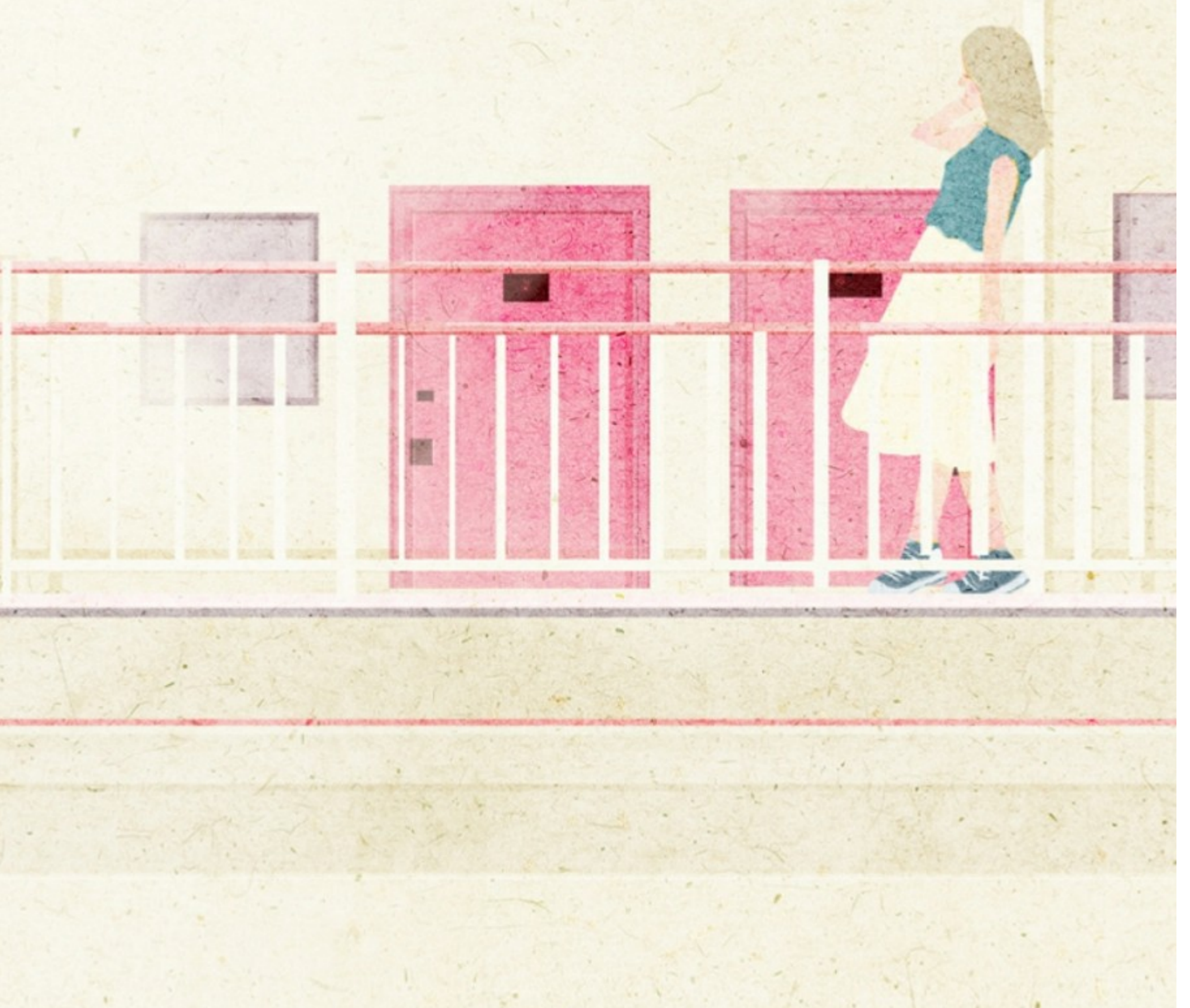
Sabah ve akşam kavramları yok olmuştu senin için. Acıktığında yiyor istediğinde uyuyordun. Telefonun genellikle kapalı oluyor arada aileni arayıp her şey yolundaymış gibi davranıyordun. Rol yapmak bile yoruyordu artık seni. Rüyalarında bile derdin insanlardaydı. Sayıklamalar arasında isyanlarına uyanıyordun ara sıra. Korkuyordun içten içe. Yoldaydın fakat gittiğin yol yol değildi. Bir sabah, sabah ezanının ardından dualar ektin gönlünün kapılarına...

Saat dokuzu gösteriyordu bir arkadaşını aradın. "Alo, günaydın... Bana M*** Hanım'ın numarasını verebilir misin?" M*** Hanım hayatının belirli bir dönemine kadar sana destek sağlamış bir psikologdu. O şehirden taşınınca bir daha hiç görüşmemiştin. Elinden hiç bırakmadan telefonu onu aradın. "M*** Hanım, günaydın ben ***, yıllar sonra size yeniden gelmek istiyorum sanırım biraz desteğinize ihtiyacım var..." Araba kullanamayacak kadar dalgındın. İlk trene bilet aldın. Ve önce M*** Hanım'ın yanına gittin. Ailen bunu duysa biraz üzülürdü ilk onlara gitmediğin için. Ama M*** Hanım daha iyi bir fikir gibi geldi o an. Yılların eskitemediği bir olgunluğu vardı onun. Dinlemesini en güzel bilendi o. İki çay söyledi odasına sen yine açık ve tek şekerli. Her zamanki gibi sağdaki koltuğa oturdun. Her şey eskisi gibiydi. M*** Hanım'ın hala bir bilgisayar yoktu. Ajandası hala aynı renkli, kişilere özgü bilgileri hala saman kâğıt zarflardaydı. Masasının üstünde üst üste dizili peçeteler vardı. "Nasılsın..." sorusunu duyana kadardı her şeyin. Masasının üstündeki peçeteye güvenerek bıraktın kendini. Aylardır dökülmemeye yemin eden gözyaşların doğal ortamını bulur bulmaz bırakmıştı kendini. Sadece ağladın. M*** Hanım yüzündeki çaresizliği izledi. Kıyamadı elleriyle sildi gözyaşlarını ara ara... Bir saatin sonunda tek bir söz çıktı ağzından "Yorulдум..."dedin. Odadaki her şey inandı yorulduğuna. Odadaki her şey üzülürdü senin adına. O kafasını salladı. "Biraz rahatladın mı?" dedi sonrasında. Evet dercesine bir mimik yaptın kızarmış burnun ve buğulu gözlerinle. Bir sonraki görüşme için sözleştiniz o gün. Kapıdan çıkarken tüm hüznü orda bıraktın...

Bindin otobüse ailenin kapısını çaldın. Kapıdakinin kim olduğunu sormadan birden otomatiğe basmaya alışan annen sürprizini kolaylaştırmıştı. Kapıda seni birden görünce o evcimen sesi evde yankılanıp kocaman sarılmalar eşlik etti gelişine. O kapıda yüreğin kuş gibi hafiflemişti aslında. Yalnız olmadığını hissettin. Belki de ait olduğun yer orası değil burasıydı bilemedin. İnsanlara tahammülünün olmadığı yaşamaya pes ettiğin şehri bırakmak, yeni bir yaşama gebe bırakmıştı seni. Uzun ve kalabalık aile sofraları içindeki boşluğu dolduruyor, seni sen kadar düşünen insanlarla mutlu bir yaşamın kanatlarını dikiyordun. Yaşadığın durumun bir depresyon olmadığını o zamanda biliyordun.

Yaşadığın şey bir boşlukmuş. Kocaman bir boşluk. İnsanlara sorulacak sorularını sormaya cesaretin var artık. Yağmur çiseleyen sokaklardaki kırılmış, tükenmiş bir kadından daha fazlası olduğunu hissettin bugün. “Bulduğun yer seni mutlu etmiyorsa yerini değiştir, sen ağaç değilsin...” sözünü astın gönlünün duvarlarına. Edilen duaların kabul olduğu gördün. Ertesi gün tüm eşyalarını toplayıp yerleştin buraya. Arda kalan kimseyle vedalaşmadan. Zaten isteselerdi hiç biri ardında kalan olmazdı. Bundan yana rahattın da. Bir şeyler tükenme noktasına gelmişken seni yok sayan her şeyeydi bu tepkin.

Derin bir “oh...”çektin yeni sabaha. Diğer sabahlardan farklı olan bir sabaha. Artık yeni bir yaşamın vardı. İçinde boşlukların olmadığı yeni bir yaşam...

Çocuk Edebiyatı

Nazan Taştan Yapıcı

Kitaplar, uygarlığa yol gösteren ışıklardır.

Francis Bacon

Çocukluğumuzda bizlere anlatılan hikayeler, öyküler ve özellikle kendi okuduğumuz kitaplar ileri yaşlarımızda iyi bir yön gösterici olurlar. Çocukluğumuzda bize iz bırakan şeyler bir ömür boyu bizimle beraber gelir. Bu yüzden kitap okuma alışkanlığı ebeveynlerin çocuklarına bırakabilecekleri en değerli mirastır.

Kitap okuyan bir çocuk hayatı farklı gözlerle deneyimlemeye, farklı çıkarımlarda bulunmaya başlayacaktır. Aynı bir akarsu gibi, çocuk beyni ne kadar çok kaynağa sahip olursa o kadar dolu çağlayacak, zihni o kadar farklı kollara doğru akacaktır.

Size önereceğim kitaplar arasında ise çocuk edebiyatı kavramını hayli aşan usta işi eserlerdir ve sadece çocukların değil, her yetişkinin hem keyifle okuyacağı bir edebî lezzete hem de ders niteliğinde görüşler barındıran zengin bir düşünce dünyasına sahiptir.

İşte bu niteliğe sahip 10 yapıtı sizin için derledik.

1.Ahmet Ümit | Olmayan Ülke

Çocuk edebiyatında kalem oynattığı kitaplardan biri olan, Olmayan Ülke.

Bu kitap yediden yetmişe herkesin zevkle okuyacağı bir masal kitabıdır. Yazarın küçükken annesinden dinlediği masallardan esinlenip onları kendince yorumlaması sonucu ortaya çıkmıştır. Olmayan Ülke, ütöpik bir dünyaya alır bizi. Ona göre güzel umutlarımızın, renkli hayallerin, tatlı düşlerimizin ürünü olan bir yerdir. Savaşın, şiddetin, sömürünün, nefretin ve öfkenin olmadığı bir yer, yazar bu kitapla masal yazmaya devam edeceğinin sözünü de vermiş olur.

“... Büyücüler, ay tozundan yaratıldıkları için topraktan gelen insanları küçümsermiş. İnsanlar da büyücülerin kendilerinden daha yetenekli olmasını çekemez, onları uğursuz sayarmış. Böylece bu iki zeki varlık karşılıklı hep düşmanlık besler, birbiriyle hep savaşmış.

Bu savaşların sonuncusu, yeryüzünün en güzel köşelerinden biri olan Gül Ovası’nda, insanların kurduğu akıl ülkesinin topraklarından birinde yaşanmış...

Akıl Ülkesinin Padişah’ı, Hayal Ülkesi’nin Büyücü Kralı’nı yenmiş...”

2. Darren Shan | Ucubeler Sirki

Darren Shan'ın tek kelimeyle nefes kesen kitabı Ucubeler Sirki. Fantastik bir kitaptır. Bu kitap sizleri birazcık korkutabilir, ancak başladığınızda elinizden düşüremeyeceksiniz. Darren Shan yalnızca sıradan bir öğrenciydi,ta ki Ucubeler Sirki'ni ziyaret etmek için bir bilet kazanana... Madam Octa ile karşılaşana... gecenin karanlığından çıkan bir yaratıkla yüz yüze gelene kadar...

"Bir solukta okunan, elinizden düşüremeyeceğiniz bir kitap... tüyler ürperten dokunuşlarla dolu... okuyucunun ağzına bir parmak bal çalıyor..."

J. K. Rowling

"Zekice yazılmış, tüyler ürpertici bir roman"

Guardian

3. Aytül Akal | Süper Gazeteciler

Kitap kendi gazetelerini çıkarmaya çalışan yedinci sınıftaki dört arkadaşın öyküsünü konu alıyor. Çocukların Süper Gazete'yi çıkarırken arkadaşlarını okul ve aile ilişkilerini heyecan verici ve sürükleyici bir üslupla anlatıyor. 10-14 yaş çocukların ilköğrenliğe girişte yaşadıkları sorunların da yansıtıldığı roman, sürükleyici dili ve heyecanlı öyküsüyle, okurlarını daha ilk sayfalardan serüvene katıyor.

4. Christy Brown | Sol Ayağım

Christy Brown'un eşsiz kitabı Sol Ayağım. Bu büyüleyici ve eğlenceli kitap, bir cesaret hikâyesidir. Bu yazarın kendi öyküsüdür. C. Brown, okumayı, yazmayı, resim yapmayı ve daktilo kullanmayı öğrenmek için verdiği mücadeleyi ve bütün bunları sol ayağını kullanarak nasıl yaptığını anlatıyor. Yazar bu eşsiz ve cesurca mücadeleyi tek kitapla da bitirmiyor. Onun yirmi iki çocuklu bir aileden, beyin felci geçirmiş bir çocuk olarak hayatını devam ettirmeye çalışırken bir tek konuşabilmesi ve sol ayağını oynatabilmesi umut oluyor. Vazgeçmiyor ve sonuç olarak kendi hayatının kitabını eşsiz kalemiyle kendi duygularıyla bizlere armağan ediyor.

Yazarın, bu kitabın devamı niteliğinde sayılabilecek "Her Gün Hüzün" adlı başka bir kitabı daha bulunuyor.

Sol Ayağım, Christy Brown'ı Daniel Day-Lewis'in canlandığı aynı adlı, çok başarılı bir filmle beyaz perdeye de uyarlanmıştır.

5. John Boyne | Çizgili Pijamalı Çocuk

John Boyne'nin eşsiz kitabı Çizgili Pijamalı Çocuk. Bu, tanımlanması çok zor bir kitap diye tanıtılır. Kitap dokuz yaşındaki Bruno ile birlikte çıkacağınız duygu yüklü bir hikâye anlatıyor. Bruno dokuz yaşında olsa da, kitap yine yediden yetmiş herkesin okuması gereken bir kitap. Bruno'yu takip ederseniz kendinizi sonunda tel örgülerin arkasında bulursunuz. Bu kitap dünyanın dört bir yanındaki tel örgülerin yok olma ümidi olabilir mi, olabilir. Yalın ve eşsiz bir anlatımı var. Aklınızdan çıkaramayacağınız, duygularınızı sarsacak bir kitap. Kitap aldığı ödüllere layık olduğunu kanıtlamıştır.

Kesinlikle çok iyi yazılmış, dokunaklı bir öykü.. Okuduklarım çok çok uzun süre aklımdan çıkmayacak!

The Star

6. Michael Morpurgo | Savaş Atı

Michael Morpurgo'nun Savaş Atı adlı kitabı. Kitap sinemaya da uyarlanmıştır. Ödüllü yazarımız bu kitapta, 1. Dünya Savaşı'nda yaşanan ve dile getirilemeyen o katliamları, tıpkı kendilerine benzeyen insanlarla çatışan askerlerin gözünden anlatıyor. Albert ve onun çocukluğundan beri yakın arkadaşı olan Joey'nin dokunaklı ve sevgi dolu dostluk hikâyesi anlatılıyor. Babası Albert'in atını İngiliz ordusuna satar ve o da atını bulma umuduyla savaşa gider. Bütün kalbiyle dostunu bulacağına inanmaktadır. Bu kitap Joey'i ve savaşın anılarının unutulmamasını sağlayacaktır.

"Albert ve annesinin karanlığa doğru yürümelerini izledim. O an ömür boyu sürecektir bir arkadaşlığın temellerinin atıldığını anlamıştım; aramızda ansızın içgüdüsel bir güven ve sevgi bağı oluştu."

Usta yazar Michael Morpurgo'dan, hüznün ve umudun kol kola yürüdüğü destansı bir dostluk hikâyesi...

Morpurgo, I. Dünya Savaşı'nda yaşanan sıra dışı olayları Joey adında bir atın ağzından aktararak okurlarını umut dolu bir yolculuğa çıkarıyor.

Altı aylık bile değilken annesinden kopararak hayvan pazarında açık arttırmaya çıkarılan Joey, hayatın acımasız gerçeği ile tanışarak sarhoş bir adama satılır. Niyeti bir buzağı almak olan adamın oğlu Albert, Joey'u görür görmez adeta ona hayran kalır. Mevsimler birbirini kovalarken beraber büyüyen Albert ve Joey asla unutulmayacak bir dostluk bağı kurarlar. Ta ki günlerden bir gün, bankaya olan ipotek borcunu ödemek için paraya ihtiyacı olan Albert'ın babası, Joey'i 40 pound karşılığında İngiliz ordusuna satana dek. Joey ve Albert için yeni bir dönemin başlangıcıdır bu. Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktır. Çiftlik atından bir süvari atına dönüşen Joey, yeni tanıştığı ve uzun yıllar yol arkadaşı olacağı Tophorn ile cepheden cepheye koşarak, herkesi kendine hayran bırakır. Yıllar süren savaş boyunca müttefik ve düşman kuvvetlerin cephelerinde başına neler gelir neler?.. Hatta esir bile düşer. Joey her şeye rağmen mutlaka bir gün can dostu Albert'a kavuşacağına dair ümidini asla yitirmez. Albert da bunun hayaliyle yanıp tutuşur. Kaderin oyunuyla günlerden bir gün Albert'la Joey'in yolu yeniden kesişir. Beklenmeyen bu buluşmanın ardında onları nasıl bir çıkmaz beklemektedir? Joey'e bir yıl kadar sevgiyle bakan Emilie'nin ölmeden önce büyükbabasına verdiği vasiyet nedir? Bu vasiyet Joey'le Albert'ın yeniden ayrılmasına mı neden olacaktır?..

Michael Morpurgo'nun aynı adlı romanından uyarlanarak, İngiltere'de son on yılın tiyatro olayı haline gelen Savaş Atı, Handspring Puppet Company'ye ait gerçek boyutlardaki at kuklalarının kullanımıyla büyüleyici ve bol ödüllü bir West End şovu olarak sahnelenmeye devam ediyor. 2011 yılında Steven Spielberg tarafından beyazperdeye de uyarlanan Savaş Atı pek çok ödüle aday gösterilerek yılın en çok ses getiren yapımlarından birine imza attı.

Etkisinden uzun süre kurtulmayacağınız Savaş Atı, hüznü hikâyesi ile içinizi burkarken sizi gülümsetmeyi de başarabilen, ender rastlanacak usta işi bir roman.

7. Miyase Sertbarut | Ara Alem

Miyase Sertbarut'un seri halde yazdığı Ara Alem. Fantastik kitap örneğidir. Yazarın farklı bir boyutta yeni bir deneyim olarak nitelendirdiği kitabı. Eğer korku ve gerilim seviyorsanız bu kitap size göre. İlginç olan şey şu ki yazar bu kitabı yazabilmek için her gece saat üç buçukta uyanmış ve yazmaya başlamıştır.

Şüphesiz ki kendisini kitabın içinde hissetmek istemiş. Okur olarak aynı ürpermeyi hissettiğimi söyleyebilirim. Bu yaşamayan; ama henüz ölüme de geçemeyen genç ruhların Ara Âlem'de ki öyküleri. Yazar birikimini bu kitapta gayet güzel kullanmış ve çocukların yaşına inmeyi çok güzel başarmış.

Burası Ara Âlem! Nefes alamayan ama 'tam ölüm'e de geçemeyen genç ruhların asılı kaldıkları yer. Dehşetengiz olayların yaşandığı Ara Âlem'de 'var olabilmek' başlı başına bir sınav. Çünkü Tarlakoz bu âlemdikleri gerçek ölüme sürükleyebilmek için sürekli taaruzda. Tarlakoz kim diye sakın sorma! Zaten onu görmüş olsaydık sana bu gizemli öykünün kapısını aralayamazdık. Eğer kazara onunla karşılaşma gafletinde bulunsaydık, muhtemelen şu an sonsuz ve rüyasız bir uykunun içerisinde yitip gitmiş ve gerçek bir ölüye dönüşmüştük... İşte bu yüzden, Ara Âlem'deki herkes iz bırakmadan varlıklarını sürdürmek zorunda. Aksi halde sonları karanlık. Ve belki de en kötüsü; ne arkadaşları, ne kuşları, ne de boş hayalleri onların savrulmasına engel olamayacak...

Her kitabında okurlarını şaşırtmayı başaran bol ödüllü yazar Miyase Sertbarut, geceleri saat üç buçukta uyanıp yazdığı ve üç kitaplık bir gerilim serisi olarak tasarladığı "Ara Âlem" dizisinin ilk halkasında, okurlarını, farklı bir boyutta yeni bir deneyim kazanmanın tadına varacakları bir dünyaya, Ara Âlem'e götürüyor...

"Üç buçuk harfli"lerin, Kaan Demirçelik'in özgün çizimleriyle adeta canlandığı Ara Âlem 1 - Tarlakoz'un Tuzağı'nı okurken, ensenizde, hatta ayak bileklerinizde bir esinti hissedebilir; evcil hayvanlarınızı sizin göremediklerinize gözlerini sabitlemişken yakalayabilirsiniz. Unutmayın, hayata tutunabilmek için bazen ruhların siz yol göstermesi gerekebilir...

8. Jack London | Beyaz Diş

Jack London'un hala okumayan var mı ki diyeceğiniz eşsiz kitabı Beyaz Diş. Bir köpeğin gözünden doğal hayata ve insanların acımasız dünyasına eleştirel bir bakıştır bu. Filme uyarlanmıştır. Yarı köpek bir anne ile kurt bir babanın yavrusu olan Beyaz Diş, doğduğu günden itibaren farklılığının gölgesinde bir hayat sürmeye başlar. Hem hayvanlardan hem de insanlardan eziyet görür ve tüm canlılara karşı güvenini kaybeder. Vahşi hayat ve evcilleşme arasında sıkışıp kalır. Jack London bu kitapta edebiyat tarihinin en gerçek karakterlerinden birini yaratırken; düşmanlık, ahlâk, güven, merhamet ve sevgi gibi kavramları tartışıyor. Yazar kendini totem-hayvanı olarak seçtiği kurtla özdeşleştirmiştir. Onda nihai bir anlam arayışı vardır. Sanırım kitabında kullandığı semboller de bu arayışı çağırıyor.

Beyaz Diş vahşi bir hayvanın gözünden, hem doğal hayata hem de insanların acımasız dün yasına eleştirel bir bakış...

Zekâsıyla ve görüntüsüyle hayranlık uyandıran bu muhteşem yaratık, hem insanların hem de hayvanların eziyetiyle karşılaşır ve her an bedel öder. Hayatta kalmak için içgüdülerinin rehberliğine sığınan Beyaz Diş, zamanla her türlü canlıya karşı güvenini kaybeder ve vahşi hayat ile evcilleşme arasında sıkışıp kalır. Jack London Beyaz Diş'te edebiyat tarihinin en gerçek hayvan karakterlerinden birini yaratırken, düşmanlık, ahlâk, güven, merhamet ve sevgi gibi kavramları tartışıyor.

"Oysa vahşilik, Beyaz Diş'in görünüşüne ve hareketlerine sinmişti. O vahşi tabiatı simge liyordu; onun ete kemiğe bürünmüş haliydi."

-Jack London-

9. Andy Mulligan | öplük

Günlerini öp ayıklayarak geçiren üç arkadaşın hikâyesidir bu. Ödül alan bu güzel kitap öpte bir çanta bulan üç çocuğu anlatıyor. Bunda ne var ki diyebilirsiniz, çok şey var! Hiçbir şeyi olmayan bu üç ocuk para ve gücü elinde tutan yozlaşmış dünyaya açtıkları savaşı anlatıyor. Yirmi beş dile çevrilmiş olması, beyaz perdeye aktarılması tesadüf olmasa gerek. Yoksulluk, umut ve rastlantıyla ilgili unutulmayacak bir hikâye. Enerji dolu, heyecan verici...

Evsiz bir oğlan olan Raphael günlerini çöpten dağların arasında geçiriyor. Çöpleri ayırıyor, taşıyor, soluyor ve geceleri çöplerden yastık yapıyor. Bir gün talihini tersine çevirecek bir çanta geçiyor eline. Bu anta her şeyi değiştirecek, ama önce hayatını kurtarmak için kaçması gerek...

Üç sokak çocuğunun cesaret ve kurnazlıklarını kullanarak dünyaya karşı verdiği mücadeleyi anlatan roman, ödüllü bir yazarın kaleminden çıkma unutulmaz bir yoksulluk, umut ve rastlantı hikâyesi. Duyguları altüst edecek bu güçlü roman yirmi beş dile çevrildi ve beyazperdeye uyarlanıyor.

10. Behiç Ak | Vapurları Seven ocuk

Behiç Ak'ın duyarlı ve naif kitaplarından biri olan Vapurları Seven ocuk'tur. Yazar günümüzün tartışılan konularından biri olan metropolleşmeyi çarpıcı bir üslupla anlatıyor. Gelişim adı altında kentlerde oluşan beton yapının insanlar üzerindeki etkilerini çok güzel kurgulamış. Bunu da gayet duru bir dil kullanarak yazmış. Ödüllü yazarımızın diğer kitapları gibi bu kitabı da büyük küçük herkesin okuması gereken bir kitap.

Kardeşi Emre ve olağanüstü bir masal anlatıcısı olan annesiyle birlikte bir Boğaziçi mahallesinde yaşıyan Fırat, tatil günlerinde o çok sevdiği minik Boğaz vapuruna binip karşıya geçer, balon satardı. Mahallede yüz yıllık ahşap bir yalıda oturan Meliha Hanım'sa, komşularını sık sık evine davet eder, hep birlikte gülüp söylerlerdi. Ama Meliha Hanım'ın bir gün yalıdan taşınmak zorunda kalmasıyla mahalle değişmeye, güzelliklerini teker teker yitirmeye başladı. Minik Boğaz vapuru da seferden kaldırılınca, Fırat kolları sıvaması gerektiğini anladı...

Nur Yüksel Öztürk

Victor Hugo'nun Empatisi; Bir İdam Mahkumunun Son Günü

26 Şubat 1802'de Fransa'da doğan ve asıl adı Victor Marie Hugo olan yazar romantik akımına bağlıdır.

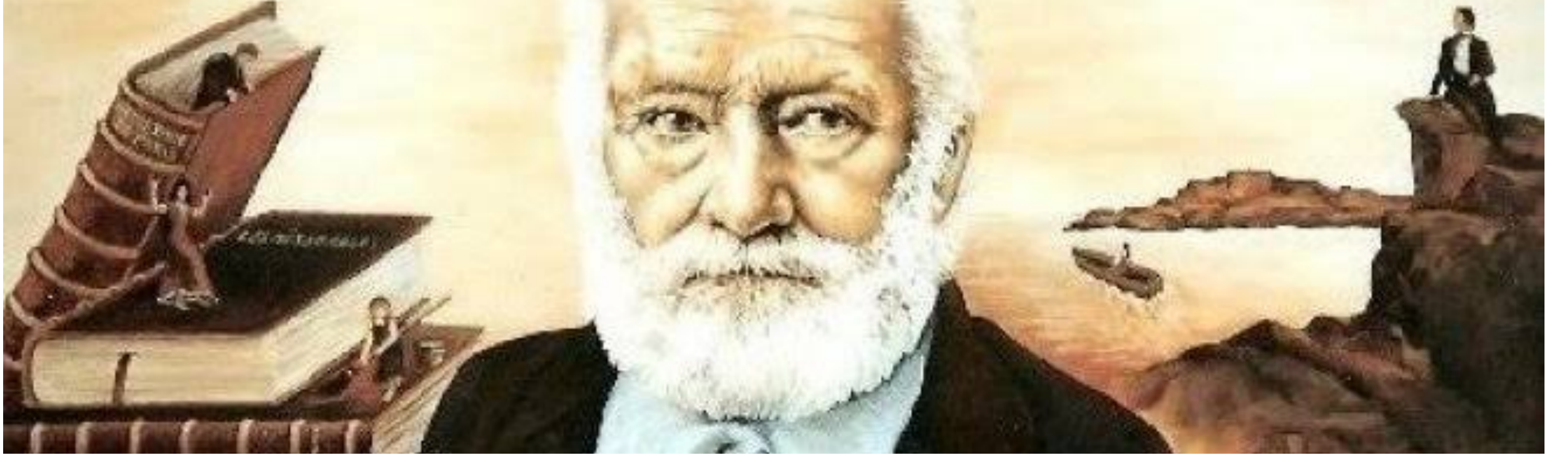
Hugo'nun çocukluğu ülkede siyasi karışıklığın olduğu bir dönem içerisinde geçti. Babası orduda subay olduğu için ailesiyle pek çok şehir gezdi. Sürekli farklı yerlere taşındılar. Bu yolculuklar Hugo'ya çok şey öğretti, hayal dünyasını zenginleştirdi. Hugo'nun annesi Sophie ise askeri hayatın getirdiği yorucu yolculuklar ve eşinin dini inancının zayıflığı nedeniyle ters düşmelerinden dolayı 1803'te yaşadığı yerden ayrılıp üç çocuğuyla Paris'e yerleşti. Bu süreçte Hugo'nun eğitimiyle oldukça ilgilenen Sophie'nin izlerini Hugo'nun ilk dönemdeki şiir ve kurgu çalışmalarında görmek mümkündür.

Paris Hukuk Fakültesi'nde başladığı yüksek öğrenimine maddi sıkıntılar yüzünden devam edemedi ve ayrıldı. Zor günler geçiren genç yazarı bu güç durumdan kurtaran yirmili yaşlarda yayınlanan kraliyet yanlısı şiirleri oldu.

Gençliğinde şiddetli bir kral yanlısı olsa da, görüşü yıllar içinde değişti ve tutkulu bir cumhuriyet destekçisi oldu. 1827'de "Cromwell" ve 1830'da "Hernani" oyunları, Paris'te isyana benzer bir heyecan uyandırdı. Eserleri zamanının politik ve sosyal sorunlarına değinirken insanları birçok açıdan etkiledi.

1870'lerde ise Paris'te halk tarafından ulusal bir kahraman olarak selamlanan Hogo 22 Mayıs 1885'te 83 yaşındayken zatürreden öldü. Ülkeye bir yas havası hakim oldu. Çünkü kendisi edebi figür değil aynı zamanda Fransa'da Üçüncü Cumhuriyet'e ve demokrasiye yön veren biriydi. Günümüzde Fransa'da pek çok büyük yerde onun adını görmek mümkündür.

Hugo ölmeden önce arkasında son sözleri olarak yayınlanacak şu cümleleri bıraktı; "Fakirlere 50.000 frank bırakıyorum. Mezarlığa onlara mahsus cenaze aracı ile nakledilmek istiyorum. Hiçbir kilisenin benim için ayin yapmasını istemiyorum. Bütün ruhlardan benim için dua etmelerini rica ediyorum. Tanrı'ya inanıyorum."

Romantizmin en önemli temsilcilerinden biri olan Fransız asıllı yazar Victor Hugo'nun 1829'da yayınlanan eseri, Bir İdam Mahkumunun Son Günü'nün asıl adı "Le dernier jour dun condamné"dir. Yazıldığı dönemden itibaren günümüze kadar olan süreçte tartışmaya çok açık bir konu olarak gündeme gelmektedir. Hugo bu romanı yazarken henüz 26 yaşındaydı. Yazarın en az tanınan eseri olmasının yanı sıra dünya klasikleri arasına girmeyi başarmıştır. Hugo, bu romanını Grene Meydanında gerçekleşen bir idam sahnesini seyrettikten sonra kaleme almıştır. Etkilendiği olayı kurgulayarak bir roman haline getirmeyi başarmıştır.

Kitaba giriş Victor Hugo'nun idama bakış açısını anlattığı önsöz ile başlıyor;

"Bu kitabın ortaya çıkış nedenini anlayabilmemiz için önümüzde iki seçenek var: Ya gerçekten sefil bir adamın son düşüncelerini yazmış olduğu sararmış; düzensiz bir kağıt tomarı söz konusudur ya da bu adam; bir insana, sanatın yararına doğayı inceleyen bir hayalpereste, bir filozofa, bir şaire rastlamıştır, kim bilir? Belki de kendisine egemen olan ya da daha doğrusu kendisini teslim ettiği ve ancak bu kitaba aktararak kurtulabildiği bir düşlemdi onun bu düşüncesi. Okur, bu iki açıklamadan istediğini seçebilir, istediği gibi yorumlayabilir."

Eserin aslında idam gibi korkunç bir cezanın insanlığa hiçbir faydası olmadığını konu almıştır. Yazar suç işlemeyi farklı bir bakış açısıyla ele alarak bir hastalık olarak görmüş ve bunu tedavi etmenin en doğru karar olduğunu okuyucusuyla paylaşmıştır. Hugo'nun romanda yaşadığı iç çatışmalarını ve iç çekişmelerini okuyucusunu dahil ediyor. Siyasilerin kendi çıkarları için yasaları değiştirmelerini ve idam ile ilgili düşüncelerini şu şekilde aktarmıştır; "Suça bir hastalık gözüyle bakılacak ve bu hastalığın sizin hakimleriniz yerine doktorları, sizin kürek mahkumiyetleriniz yerine hastaneleri olacak. Özgürlük ve sağlık bütünleşecek."

Cinayet suçu ile yargılanan mahkûm, mahkemedden sonra idam cezası almıştır. Mahkeme, beş hafta sonraya idam kararı verdiği için mahkum bu süreç içerisinde affedileceği umuduyla yaşamıştır. Aldığı her nefeste ölümü ile ilgili detayları kurgulamaktadır. Düşünceleri nedeniyle manevi anlamda değişen mahkum insanlığa ve hayata karşı görüşleri değişmiştir. Eser içerisinde okuyucuyu en çok etkileyen, mahkumun kızı ile olan diyalogudur. İdam zamanına yakın bir dönemde vedalaşma yaşaması için kızını getiriyorlar. Kızı ile olan sohbeti, kızının kendisini tanımayışı ve içine düştüğü duygu durumu okuyucuyu etkileyen ve çok önemli çıkarımlar bulunmasına neden olan bir bölüm olarak yer alıyor.

İdam günü geldiğinde ise mahkûm idam edileceği yere götürülmeden önce bir odada bekletilirken onun idamını izlemek için gelen kalabalığı görmüştür. "Ah! Sırtlan çılgınlıkları atan halk. Ondan kaçamayacağımı, kurtulmayacağımı, bağışlanmayacağımı kim biliyor? Beni bağışlamamaları olanaksız! Ah! Sefiller! Merdiveni çıkıyorlar galiba..."

Victor Hugo her zaman idama karşı çıkan biri olmuştur. Bu eseri sayesinde okuyucunu da ölümün insan psikolojisi üzerindeki etkisini hissettiriyor. Hugo, bizi yaşayacağımız iç çatışmaya davet ediyor ve bir idam mahkûmunun dünyasına açılan kapıyı aralamamızı istiyor.

İlknur Kıvrak

Tütün Çiçeği

Kızı Naime, “İçme artık şu zıkkımı bubaaa” diye evin içinden seslendiğinde avluda hasır yastıkların, minderlerin olduğu bir sedirde nasırlı parmaklarının arasına sıkıştırdığı sarma sigarasını avurtlarında iki derin çukur oluşuncaya kadar içine çekti, İlyas Dede. Karışma gız sen benim işime, senelerdir biz bu canına yandığının işinin içindeyiz, dedi öksürerek.

Radyonun cızırtılı sesi canını sıktı.

Naime gızım! Şu zımbırtıyı kapat. Ben de azcık şöle dolanıp gelcem. Kahveye falan giderim, dedi.

Cebinden köstekli saatini çıkarıp baktığında ikindi ezanı okundu okunacaktı ki, abdestini de tazeleyip sonra evden çıkmanın daha münasip olacağını düşündü. İlyas Dede ölümün her an her yerde insanı yakalayabileceğini inanırdı ki, bundandır abdestsiz sokağa tek adımını atmazdı. Tabi artık böyle düşünmesinde ilerleyen yaşının, hayatın omuzlarına yüklediği ağırlığın, ağrıyan dizlerinin ve yaşadığı ya da yaşayamadığı kalbine adeta deve gibi çöken bir geçmiş zaman hikayesinin tüm hücrelerinde bıraktığı derin yaralarının olmasıydı belki de. Eline geçirdiği bastonu onun elinden tutan son dayanaktı. Bastonundan güç alarak besmele çekip kalktı oturduğu sedirden. Ve ağır ağır yürüyerek avlunun bir köşesindeki musluğa doğru yöneldi. Tam elli yıl olmuştu. Bu evi kendi elleriyle ve rahmetli eşi Fikriye'nin yardımıyla yapalı. Senelerin adı vardı. Tek geçim kaynaklarıydı tütüncülük, o zamanlar. Ne doyurur ne de aç bırakırdı insanı. Ama köy yeri değil mi? Herkes bir diğerinin deliğini kapamaya çalışır, sen elindekini olmayana verirsin, o da elindekini sana verir. Bir şekilde borç-harç halletmişlerdi işlerini. Bir an durdu ve baston tutmadığı sağ eliyle belini hafifçe doğrulttu. Yorulmuştu. Derin bir nefes aldı. İçine çektiği temiz hava ciğerlerini genişletip göğsünü şişirdiğinde, gençlik yıllarında olduğu gibi üç adımda musluğa varabileceğini hayal etti. Fakat bu sadece hayalden öteye gidemezdi. Hangi akla hizmet taaa avlunun diğer ucuna konduruvermişti musluğu. Gençlik yıllarında düşünülüyordu böyle şeyler. Her şeyin kıymeti kocayınca anlaşılırdı. Heeyyy gidinin Ellez'i dedi kendi kendine. Daha dün gibiydi. Sabah ezanı okunmadan eşeklere yükledikleri tütün kelterlerini tarladan eve getirirlerdi.

Çoluk çocuk yarı uykulu, yarı uyanık avlunun içine yayılır, tütün çizerlerdi şişlere. Tütün çizilecek şişler tükenince bu sefer İlyas şişlerdeki tütünleri kargılara bağlanmış iplere geçirip gırmandal denen iki tarafı telli düzeneğe kurumaları için asardı. Bundan sonrası ise balya yaptırıp son olarak da köye gelen tüccarlara satmaktı. Senelerce biteviye devam etti bu işler. Senelerce tütün tetirli elleriyle ağızlarına koydukları her lokmada tütünün zehrini akıtmışlardı midelerine. Tütüncülükten elde ettiği gelikle kurmuştu yuvasını. Hatta çocuklarının yuvalarını da... Kızı Naime'yi telli duvaklı evin ahşap merdivenlerinden indirirken yaşadığı hüznle karışık mutluluk halleri geldi bir anda gözünün önüne. Ne zaman büyümüştü bu kız da gelinlik çağına gelmişti? Daha dün gibiydi elindeki bez bebeğiyle avluda işte tam da orada, merdivenin altında her zamanki gibi evcilik oynamıyor muydu? Zaman su gibi akmıştı. Biricik kızı, iki gözünün çiçeği ne hayallerle evlenmişti de hayırsız damadı Mehmet, Naime' nin kısır olduğunu, onu zürriyetsiz bırakacağını düşünüp kapının önüne koyuvermişti zavallılığı. Baba yüreği nasıl katlanırdı şimdi? Elbette baba ocağı sonuna kadar açtı Naime' ye. Fikriye Hanım da Hakk'ın rahmetine kavuşunca evi çekip çevirecek tek kişi olarak Naime yüklenmişti bu işi. Ara ara sigara içmesine karışsa da iyi mizaçlı, naif bir kızdı Naime. Bu özelliklerini anacığından almıştı. İyi huylu, iyi kalpli Fikriye'si evin alt katındaki ekmek evinde ocaktaki ateşin yalını vururken yüzüne yokluk varlık belli etmeden ne de lezzetli yemekler pişirirdi. Fikriye'nin yufka açtığı, bazlama, gözleme yaptığı bütün ailenin hatta komşuların dahi karnının doyduğu günler geçti gözlerinin önünden. Burnuna hafif bir ekmek kokusu çaldı. Bak işte orada, iki zeytin ağacının arasında yenice asılmış çamaşırların sabun kokuları arasında oğulları Yusuf ve Hasan birbirlerini ebelemek için seğirtiyorlardı. Fikriye'nin "Çekilin ordan haylazlar! Daha yeni yıkadım onları." diye azarlayan sesini duyar gibi oldu. Yüzüne bir tebessüm yerleştirdi. Hafifçe kafasını iki yana salladı. Artık azıcık da olsa dinlenmişti. Ha gayret! Birkaç adımda musluğa varmak için adımını attığı o an radyodan gelen o sesle mihlandı olduğu yere.

Uzun ince bir yoldayım, gidiyorum gündüz gece

Bilmiyorum ne haldayım, gidiyorum gündüz gece...

Artık kıpırdayamıyordu. Tüm vücudu kaskatı kesilmişti. Sadece gözlerinden istem dışı sicim gibi boşalan gözyaşlarıydı hareket eden. Bu türkü ona yıllar yılı öncesini hatırlattı. Yüreğinin üzerinde oturan deve kalktı sanki bir an. Kalbi hızla atmaya başladı. Sanki yerinden çıkıverip, bir kuş olup uçup gidiverecek gibi. Bazı yaşanmışlıklar vardı ki geçmişte, bunun için ayakların koşmaya mecal bulamasa da yüreğin koştururdu o günlere.

Her şeyi hatırladın da beni unuttun mu yoksa İlyas, diye fısıldadı çal karası, üzüm gözlüsü İraz'ı.

Dizlerinin bağı çözülürdü aniden. Olduğu yere yığıldı. Bir an kendine geldiğinde yeğenin iç cebindeki tabakasından çıkardığı bir sigara yakmayı denedi. Dudaklarının arasında yerleştirdiği sigarayı, titreyen elleriyle, titrek bir ateşle buluşturdu. Sigarasının dumanıydı şimdi geçmişe yolculuk yapan. Alnındaki derinleşen çizgiler daha da belirginleşti. Kalbi bir kuş olup konuvermişti Çökelez Dağı'nın zirvesine. Bu dağın efsanesini ona ilk anlatan, kendisine de İlyas ismini veren Murtaza dedesiydi. İnsanlara verilen isimler aynı zamanda kaderleri mi olurdu? Bunu, o efsaneyi dedesinden dinleyince anladı. Murtaza dede gelenek göreneklerini yaşatmaya çalışan ehil bir insandı. Bu civarda yaşayan insanlar zamanında onu çok sevip saydığından bir çok kişi çocuğuna, torununa onun ismini vermişti. Belki de ona özendiklerinden çocuklarının da onun gibi sevilen sayılan birisi olmasını istediklerinden. Lakin Murtaza dede, torununa kendi ismini vermeyip, İlyas ismini okumuştı kulağına. Murtaza dede, torununa İlyas demez, 'Ellez' diye hitap ederdi hep. Ne İlyas ne de bir başkası "Neden Ellez?" diye sormadı hiç.

Dedesiyle İlyas arasında oluşan bağ, ne anası ne de babasıyla oluştu. Dedesinin ondaki yeri bambaşkaydı. Babası ile anası can suyunu vermişlerdi. Anası karnında, kucağında, sırtında taşımıştı. Dedesi ise dizlerinin dibinde, gözünden sakınarak büyütmişti İlyas'ı. Anası karnını doyururken, dedesi ruhunu doyurmuştu. İlk adımını atması için tahtadan üç tekerli yürüteç yapıveren yine dedesiydi. Çocukluk yıllarında bilmediği, merak ettiği birçok şeyi öğrenmişti dedesinden. Mesela, kuzuların sürünün içinde kendi annelerini nasıl bulduklarını öğrenmişti bir defasında. Zeytin ağaçlarının bir sene çok verim verip, diğer sene dinlenmeye çekildiklerini de öğrenmişti. Meraklı ve sorgulayan gözlerle “Dedeeee! Zeytin ağaçları da insanlar gibi yorulur mu yani?” dediğinde yaşlı adamın içten gülüşü yüzüne dağılmış, mutluluk kavramı gözlerinin iki yanındaki ince çizgilere oturuvermişti. İlyas bu yaşlı adamın ne kadar çok şey bildiğini, adeta yolunu aydınlatan bir rehber, Allah tarafından kendisine ihsan edilen koruyucu bir melek olduğuna inandırırdaydı kendini. Öyle ki bu yaşlı adamın, bu dünyanın her türlü işini bildiği gibi namazlardan sonra okuduğu dualarda diğer alemlerden birileriyle fısıldaşarak irtibat kurduğunu düşünürdü. Her perşembe gecesi odasına çekilir, diz çöküp önüne oturduğu rahlesinde bir takım ileri geri salınımlar eşliğinde musaf okurdu. Onun güzel sesinden dinlediği bu esrarengiz melodinin gizemine kapılırdı İlyas. Bir keresinde bazen gırtlaktan, bazen genizden çıkartılan bu içli seslerin ne anlama geldiğini sormuştu dedesine. Dedesi:

“İyi bir insan olmanın ulviyetini, iyi olanın bu dünyada olduğu gibi öbür dünyada da mükafatını alacağını söyler. Kötülük edenlerin her iki dünyada da yerinin olmadığını, kalbi temiz, imanı kuvvetli olanın daha bu dünyada cennetini yaşamaya başladığını anlatır.” demişti.

Yazları bir yandan tütün işleri devam ederken ezan vakitleri dedesiyle abdest alırlar birlikte vakit namazlarını eda ederlerdi. İçlerine düşen derin huşu, göz göze geldiklerinde parıltıya dönüşürdü. Vakıt buldukça da dedesinden Kur'an-ı Kerim'i tecvitli okumayı öğrenmişti. Murtaza dede çok sevdiği torununun bu kadar zeki, çabuk öğrenen bir çocuk olmasıyla gurur duymuştu her zaman. Torununu tecrübeleriyle, nasihatleriyle en önemlisi de derin bir sevgiyle büyütmişti.

“Düşünülürse derince
Uzak görünür görünce
Bir yol dakika miktarınca
Gidiyorum gündüz gece”

Kimi zaman bir söz, kimi zaman bir resim, kimi zaman da yanık bir yürekten dökülen içli bir ses silüetine bürünür gezerdi geçmiş zaman. Ara ara belleğini yoklardı insanın canını acıta acıta. On sekiz yaşında bıyıkları yeni terlemiş delikanlı olduğu o hazin yaz geldi gözlerinin önüne. Tütünün ilk kırım vaktiydi. Kara gözleriydi İraz'ın İlyas'ı yangınlara atan. Gönülden gönüle giden yolun seyyahları olmuşlardı. Bilemezlerdi ki gidilen her yol menzile ulaştırmaz. Kaderden öteye yol olmaz.

O yaz zorlu geçti İlyas için. Sevdiği kızın amansız bir hastalıkla ölümü ve dedesinin yatağa düşmesi İlyas'ı derinden etkiledi. Bir süre yemez içmez, insan içine çıkmaz oldu. Hasta yatağında yatan dedesi, İlyas'ı yanına çağırdı. Bu nur yüzlü ihtiyar adam, bir çocuk kadar kalmıştı yatağın içinde. İlyas onu böyle görmeye dayanamazdı ama “Fani dünyanın sahibi değiliz” demişti dedesi. “Her nefis bir gün ölümü tadacaktır.” der ayette. Bu sebepledir ki İlyas hiçbir zaman ölümden korkmadı. Dedesinin yanına diz çöküp yumuşacık pamuk ellerini, ellerinin arasına aldı. Murtaza dede hafifçe araladığı gözlerini kısarak elini tutan delikanlıya baktı. Sanki onu tanımıyormuş da kim olduğunu bir yerlerden çıkarmaya çalışıyor gibiydi yüzündeki ifade.

“Dedeciğim, benim, Ellez” dedi İlyas.

İlk kez bu kadar çaresiz hissetmişti kendini. Ağzından çıkan her kelime bir çakır diken tohumu gibi boğazını parçalayacakmışçasına. Derin nefes alırken burun delikleri genişliyor, gözlerinden dökülen yaşlar yanaklarında iki su oluğu oluşturuyordu.

Murtaza dede yatağın içinde başını pencereye çevirdi. Gözlerini Çökelez Dağı'na doğru dikti. Bir süre bakışlarını dağın zirvesinden hiç ayırmadı. Sanki bir şeyler vardı dağın zirvesinde, sadece Murtaza dede'nin gördüğü. Ya da Azrail orada beklemekteydi Murtaza dede'yi. Derin bir sessizlik hâkim sürdü odanın içinde. Bu sessizliğin sebebini düşünmeye başladığı sırada, yaşlı adam konuşmaya başladı.

Ademoğlu herşeyi bilseydi, öleceği günü de bilirdi Ellezim. Hak Teala biz insanları her şeyi bilmek için yaratmadı ki. Zaten o vakit nasıl katlanırdık bu yükün ağırlığına. Allah taşıyabileceği zorluğu vermiş sevgili kullarına. Bunu kendilerine pay belleyip şükretsiner diye. Beden bir emanettir yüce yaradandan. Toprakta gelip yine toprağa döneriz. Şu Çökelez Dağı'nı görür müsün? Orada, dağın zirvesinde tek başına garip bir mezar vardır. Vakti zamanında gavur saldırısına uğrayan, topraklarını korumak için cengaverce savaşan, kopuk başını koltuğunun altına alıp düşmanı kovalarken can veren Ellez Komutan yatar orada. Arkadaşları, "Çök Ellez, Çök Ellez!" diye bağırırlar da aslanlar gibi savaşır, adına destanlar yazdırmıştır. Bu olaydan mütevellit Çökelez Dağı koymuşlardır bu haşmetli dağın adını.

Terler boncuk boncuk olmuştu yaşlı adamın alnında, dili kurumuştu. İlyas ıslak bir pamukla dedesinin ağzını nemlendirdi.

"Dedeciğim yorma kendini bu kadar, biraz dinlen." dese de yaşlı adamın sözlerine ara vermeye niyeti yoktu.

İnsan ölüm anında bile yaşadıkları değil yaşayamadıkları, bildikleri değil bilmedikleri için tasalanır. Bir tütün çiçeği güzelliğinin altında yatan yaprakları gibi bu dert içini zehirler insanın.

Murtaza dede son nefesini verirken dahi İlyas'ın aklına yıllardır takılan sorularına da cevap olmuştu. Son nefesten bile çıkarılabilecek o kadar ders vardı ki...

Radyodan gelen sesle olduğu yere yığılıveren Koca İlyas, gözlerinden akan yaşlarla bakışlarını Çökelez Dağı'na çevirdi. Boğuk boğuk öksürürken aynı zamanda türküyü mırıldanarak eşlik ediyordu. Bir elinde sigarası diğer elinde erken yaşta amansız hastalığa yakalanıp ölümün ayırdığı kabuk bağlamaz kalp yarası İraz'ından kalan yegane mirası tütün çiçeği nakış işlemeli beyaz mendili ile türkünün son dörtlüğünü mırıldandı.

"Şaşar Veysel iş bu hale
Gah ağlayan gâhi güle
Yetişmek için menzile
Gidiyorum gündüz gece"

Mendili hafifçe burnuna götürüp yılların kokusunu çekti içine. Ardından gelen hırıltılı öksürükle nefesi kesilir gibi oldu. Mendili ağzına götürdüğünde taze birkaç damla kanın, tütün çiçeği işlemesinin üzerine damladığını fark etti. Uzaklardan birileri çağırıyordu. Gitme vakti gelmişti. Ilık bir esinti geldi dağın eteklerinden. Ağırlaşmış göz kapakları kapandı bir daha açılmamak üzere.

Karanlık sarıyor bedenimi
Üzerimden atamıyorum ki seni karabasan gibi
Yalnızlığımıza saatler kala gecenin sabahında,

Sıcaklığı hissetmiyorum çok üşüyorum çok
Kollarımın boş olduğunu anlıyorum bir de
Göz kapaklarımı açmadan uyanamıyorum
Yalnızlığımıza saatler kala gecenin sabahında,

Gün boyunca ayaktayım kalkamıyorum bir türlü
Bakmışım yine rüyalarımınla yine seninle beraberim
O bana bakıyor bense ona yalvarıyorum açmışım ellerimi
Yalnızlığımıza saatler kala gecenin sabahında,

Ağlıyor gözlerim içimden onu kırmak geliyor
Düşünüyorum aslında zaman ise hiç başaramıyorum
Sonra yüreğimin sesini dinliyorum hıçkırığa hıçkırığa
Yalnızlığımıza saatler kala gecenin sabahında

Karanlık gece, sabahı müjdeliyor o parlak güneşim
Değirmene benziyor, öğütüyor kar gibi un gibi
Sabahın aydınlığında gerçekler gibi
Yalnızlığımıza saatler kala gecenin sabahında

Gizem Kılınç Kuruoğlu

Biraz Eksik Kızıl

Bazen mavi nefes alırdık bazen kan kızılı. Belki de onunla ayı hep gökyüzüne bakarak içtiğimiz için böyleydi. Bazen koşar adım, bazen dinginlikle geçerdik yollardan; ben her daim heyecanlı, o ise yakasına yapışan hastalıkla yaşlanmalı. Bir gün gelip hastalık yakasında ki son düğmeyi iliklerse ne yapacağımı düşünüyordum. En zoruydu insanların kendi sorusuna verdiği cevaplar. Kolay sandığınız cevaplardı esas yalanlar.

Zordu işte. Kenan olmadan nasıl görünürdü bulutlar, ayı duble içebilir miydim bir daha? Böylesine yaşarken onu bir mezar başında ziyaret edebilir miydim? Baktığım o yüz; sivri çenesi, ela gözleri, kemerli burnu neye benzeyecekti? Toprağa mı! Yakasından dudaklarımla aldığım o kokuya ne olacaktı? İçimde yanan sesleri hissetmiş gibi sardı beni kendine, sustuk. Son gecemiz olacağını bilseydim belki de daha gürültülü susardım.

Gece yarısı uyandım ve Kenan gitmişti. Hemen gözlerimi yumdum uykuya geri daldım. Bu kadar kolaydı bazı şeylere belki rüyadayım diyerek göz yummak. Ya da kabus işte, siz ne dersiniz! Uyandığımda tekrar kapamak istediğim gözlerim acı içinde yaşarıyordu. Penceremi açtım herkes cenazesini için hazırlanırken ocağa ayı koydum. Beni en son sardığı kanepeye uzandım, onun için yazdığım şiirleri geçirdim aklımdan. Hemen hemen her şiirde bir mavilik, bir gökyüzü varmış, yeni farkına vardım. Aniden kalkıp perdemi araladım. İşte bulutlar hala oradaydılar, ne yazık altında tek bardakta çay olacaktı.

Kenan gideli üç gün olmuştu. Artık neye büründüğünü görmem, kokusunun yok olduğu gerçeğiyle yüzleşmem gerekiyordu. Hastalığında vaktinin azaldığını bildiğim halde sormamıştım ona; pişmanlıklarını, yapmak istediklerini... Bu sorular bir ömrün sonuna çok benziyordu çünkü. Ona bunu yapamazdım.

Ve oraya gittim. Kenan'ın -olabildikçe-yanındaydım...

Adım Meneviş. Hep güzellikler içinde yazdım. Mezar başında insanın kaleme kağıda ihtiyacı olmaz sandım. Oluyor. Siz en karasından mürekkep kalem sürseniz de, toprak rengi çıkıyor yazınız. Siz seviyorum yazsanız da kelimeye bir şekilde hüznün bulaşıyor işte. Neden mi? Burası yaşamı son bulan insanların yeri. Bu kapıdan babasını affetmeden, çocuğunu kucağına alamadan, hiç aşık olmadan, bir mısra şiir okumadan, son sarılışta konuşmadan girenler var. Kokuyor, toprak fena pişmanlık kokuyor. İnsanın burnunun direği sızlıyor.

Benim adım Meneviş. Ben bu kapının başında bekliyorum. Artık mısralar yok, öylece bekleyen sorularım var. Kalemim kahverengi, üzerim mavi, nefesim kızıl. Biraz eksik kızıl.

Reşit Kayar | *Inziva* Şiir

Şöyle geniş zamanlar umduğumuz
bir yere gidelim.
Arabamız olmasın, yürürüz.
Yorulursan söylersin
Az oturur dinleniriz.
Terlersen omzuma silinirsin.

Hatalarla bol bir yer olsun
Zira insanız, hata mayamızdır.
En büyük hatamın bedeli
Dudaklarının hacmi büyüklüğünde
Bir öpücük olsun.
Öp ki tebessüm kuşları uçsun yüzümde.

Sonra olabildiğince patikalı,
Aşılması zor olsun yollar
Ki benden başka gidecek yolun olmasın.

Bir de elektrik telleri olmasın.
Kuşları çarpıyor,
Baharı geciktiriyorlar.
Nasılsa yüzün aydınlatır her yanı.

Kırlarda küçük bir kulübe olsun
Orda zerdüştü bir inzivaya çekilelim.
Küçük olsun,
Her harekette çarpışma ihtimalimiz olsun.

Biliyorum, çok şey istedim
Ama son bir şey;
Kollarının arası çok sıcak
Bu kışı orada geçirebilir miyim?

İsimler herkesin hayatında belirleyicidir. Bu nedenle önemlidir. Seçme şansımızın olduğu her yerde onları olan durum üzerine değil de, istediğimiz dilek ve temennilere göre koyarız.

Sadece kendi adımız, bizim değil, anne babamızın ya da onların iradelerine ipotek koymuş kendi anne babalarının eseridir. Bazen bir ömür o isimle mücadele ederiz bazen de ekmeğini yeriz. Velhasıl arzuları yansıtır isimler.

Arzu, istenendir yani elimizin altında değildir. Mutluluk arayan bir çift çocuğuna bu ismi verebilir. Hayatında esaretin izleri olanlar evladı kız da olsa oğlan da "Özgür" ismini seçebilir çocuğuna. Bir iş yeri açarken önceki hayatından kaçmanın ferahlığı ile "Kurtuluş" adını verebilir dükkanına bir esnaf.

Hatta rivayettir ki, soyadı kanunu çıktığında herkese kendi sülalesinin adını belirleme hakkı verilmiş. Zamanında savaştan kaçanlar "Asker", korkaklar "Cesur", pısrıklar "Atılğan" gibi örneklerini artırabileceğimiz seçimler yapmışlar. Kendilerinde eksik olanı, kompleks olarak taşıdıkları içsel yaralarını örtecek kelimelere sığınmışlar. Bu bilgi doğru mudur bilinmez ama son derece akla yatkın, bilinçaltını dışa vurum açısından da uygun bir yorum gibi.

Sonrasına bakarsak da görürüz ki, bu hak her ne zaman verilse insanlar sorunlu oldukları durumları örtecek seçimlerle farkında olmadan bilinçaltını yansıtıyorlar. Misal azınlıklar gördükleri baskılardan bunalıp kendi milliyeti dışında başka soyadların arkasına gizlenmiş, vatana sonradan gelmiş göçmenler yerlilerin arasına karışırken "Vatansever" soyadı ile bu topraklara olan bağlılıklarını ispata çalışmıştır. Örnekleri çoğaltmak mümkün.

Kendilerini ifade edemeyenlere de kesin nüfus memurları yardımcı olmuş, nereden geldiklerini sorup bir küçük ekle, şuralı buralı, yaptıkları işe göre şucu bucu, ya da kimin oğlusun bakalım deyip kolayca kaçarak lakaplardan isimler vermiştir.

Bir kısım insan da tıpkı yanlış yazılmış isimleri bir ömür taşıyıp herkese açıklama yaptığı gibi soyadında da, dedelerinin, kaderlerini nüfus memurlarının basiretlerine bırakmasını hayırla yad etmişlerdir.

Ama genel olarak bu kural değişmez, insanın iradesinin devreye girdiği her yerde olan değil, olmayan kelimeler bir çeşit temenni ile isim olur, evladına, işine, apartmanına, internet sitesine, kitabına yani her türlü eserine konulur.

İşte bu yazıda bahsedeceğim filmin ismi de tam böyle: "Haysiyetler Kolonisi"

Yine hakkında hiç bir şey okumadan sadece film afişine bakıp Emma Watson'ı görerek izlemeye koyulduğum film tam bir haysiyetsizlik abidesi insanın kurduğu garip yapıyı anlatıyor.

Son derece trajik olayların yaşandığı bir darbe sonrası, bir diktatörün insanları inim inim inettiği yıllarda Şili'de geçen film Alman yapımı.

Buradan itibaren Spoiler içerir-

Ordudan çocuklara cinsel istismarda bulunduğu gerekçesiyle atılan bir Nazi Subayı Şili'ye sığınyor ve burada kurduğu Haysiyetler Kolonisi ile kendini Tanrı'ya adadığını iddia ederek yandaşlar topluyor.

Girmesi de çıkması da zor bu yapı adeta bir esir kampı. Ciddi işkencelere maruz kalan insanlar ilaçlarla uyutulup dışarıya karşı ulusal kutlamalarda olduklarının tam tersi bir resim veriyor. Hatta nadiren sadece o zamanlarda halkın arasına çıkıyorlar. Aslında kapalı oldukları, isteyince terk edemedikleri büyük bir çiftlikte yaşıyorlar.

Film gerçek bir hayat hikayesinden esinlenerek çekilmiş. Bu Nazi subayının kendisi için kurduğu sahte cennetin elinden kırk yılda beş kişi kurtulabilmiş. Buna rağmen Şili'de çok saygın bir yeri olan yapının eli kolu uzun. Her yerde hayranları, sempatanları, o çiftlikte yaşamasa da kendini oraya adanmış insanları var. İşin kötüsü de şu: Aslında bu yapı paravan bir şirket gibi. Emniyetin yasa dışı şekilde kaçırdığı rejim muhaliflerinin getirilip aylarca işkence edildiği bir üs bu çiftliğin altında bulunuyor.

Yani, devlet kendi eliyle işkence yapacağı adamları buradaki yeraltı şehrine getiriyor. Beyaz bir minibüs ile kaçırılan insanlara nasıl işkenceler yapılacağına da bu Nazi subayı karar veriyor. Fiziki olarak iz bırakmadan işkence yapmanın ve gerekli bilgileri almanın bir sanat olduğunu söylerken bu çiftlikte kadınları, erkekleri ve çocukları ayrı ayrı tutuyor. Çünkü aile olurlarsa onlara hükmetmek zorlaşacak ve beraberce dik durabilecekler. Bunu engellemek için bebekler doğunca daha üç aylıkken annesinden alınıp ayrı bir yerde yetiştiriliyor. Onlara tacizde bulunan bu sapık adamın pisliğini diktatör devlet kendi işkencelerinin gizlenmesi karşılığında kapatıyor. Ve kimse bir şey yapamıyor.

İşte oradan kaçmayı başaran iki aşığın bu sevgi ve adrenalin dolu hikayesini izliyoruz film boyunca. İşkence gördüğü yerlerin fotoğraflarını çekip dünyaya bunu duyuran kahramanlarımızın bunu nasıl yaptıklarını bilemesek de uçağa binip o diktatörlükten ayrıldıkları anda bir oh çekerek rahatlıyoruz.

Filmin bize bilgi veren son akışında ne o işkenceleri yapanların ne de diktatörün cezasını çekmediklerini öğrenince bir daha kahroluyoruz. Bu dünyanın adaletinin her yerde güçlüden, muktedirden yana olduğunu bir kez daha hatırlayıp bu dünyadan sonra başka bir ceza ve mükafat yeri olduğuna bir kez daha inanmak ve içimize su serpmek istiyoruz.

Yoksa dünya zalimce suçların işlendiği, hesabın verilmediği bir yer olarak yaşanmazlığını hissettirir ve nefessiz bıraktığı yerde kimseye faydası olmayan intiharı seçtirir. Çünkü dünyanın her yerinde her an yaşanan bunca haksızlığa vicdan taşıyan hiç kimse dayanamaz. Tek çare her şeyin görünen yüzü kadar görünmeyen yüzü olduğunu hatırlamaktır.

Körü körüne bir fikre, gruba saplanmadan, aklını kalbinle beraber kullanıp iradenle dış dünyada adım atarken içeride de kendinden yeni kendini doğurtacak kadar cesur olmayı gerektiren yolculuğa devam etmek hepimizin kendine olan borcudur.

Aksiyonu hiç düşmeyen filmi ısrarla tavsiye ediyorum.

Cabir Özyıldız

Gece Ve Kadın Şiir

Kadın;
Uç uca eklenmiş eksik bir zamanda dururdu.
Aceleyle kurulan cümlelerin içinde
Geceyi durmadan alnında ki ter'le anlatıyordu.
Yüreğini yoran onulmaz bir hüznle
İyimser bir olasılığı düşünürken
Şiire yakışan bir dize gibi gülüyordu.

Kadın;
Upuzun gecelerde,
Gelmeyen bir uykuyu yorulurdu.
Kırmızıya çalan yıldızlı düşleri
Ve ilkten rakılara döktüğü elleriyle
Karnında çiçeklenen
Sırılsıklam bir düşü soyunurdu.
Soyunurdu kendinden ve kederden
Sonra karanlığa açardı gözlerini
Gece uykularını avuçlarında saklayarak
Şafağı dalgın alnından doğururdu.

Kadın;
Sözlere bungun zamanı, zamana sığınan sözü sesleniyordu.
Düşlerinin kırgın ormanında
Durmadan kalbini örseleyen bir çatlağı yokluyordu.
Göğsünde ağrılı bir türküyle
Takvimlerin rüzgarına kırgınlığın hüznünü taşıyordu.
İçinde büyüyen sözcükleri eğdi-büktü
Yor'du tüm olasılıkları keşkelerin çemberini kırarak
Kadın;
Bir şehri nefes nefese susuyordu..

(Adam, sonradan bilmişti, kadının öpülmeden yorulmaz
bir düş olduğunu.)

Aynur Türk

Burada Ne İşim Var!

Mikro Öykü

Hayatın tadını çıkar, buralar çok sıkıcı...
Oradayken böcekleri sevmezdim, şimdi de
sevmiyorum diyeceğim de hissetmiyorum.
Oradayken toprağın altı karanlık gelirdi şimdi ise
karanlık aydınlık yok, ışık nedir bilmiyorum.
Çok iyilik yaparsan seni mutlu bir dünya bekliyor
demişlerdi, öyle bir yeri bulamadım.
Orada hovardalık yapmıştım, yanacaksın dediler
ama yanmadım.
Burada hiçbir şey yok, çok sıkıcı...
Keşke sinekliğim yanımda olsaydı vururdum her
şeyin üstüne üstüne...

Bahar Öztürk | *Boynu Atlas'ın* Şiir

Gibiyim iki sıska bulut gibi dözte,
Titreyerek güneşe sıyran pembeliğini.
Orada duran öylesine,
o çelimsiz makinin dikenlerine takıldı çarşafım.
Artık
Öncesiz bir kırmızı sızıyor,
Çatlayan toprağın yarığında alazlanıp daha da çatlayan magmaya
değın...
Oysa ben isterdim iğdiş etmeyi dünyayı.
İsterdim...
Omuzlarıma çöktükçe bu mavi sızı Atlas,
bükülen boynumu astım senin boynuna.
Doğrulma,
doğrulma ki kıvrımlarımız bu sinsı güneşe
bulanmasın Atlas.

Gidiyor musunuz?
Güle güle.
Kapıyı iyice kapayın.
Sizden üşüdüm...